Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 42 (9417) | Вторник, февраль 19, 1974 чыл | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

СЭКП ТК-НЫҢ ЧИҢГИНЕ СЕКРЕТАРЫ Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ ФРАНЦИЯНЫҢ ПРЕЗИДЕНТИЗИ Ж. ПОМПИДУ-БИЛЕ УЖУРАЖЫР ДЕП ТУРАРЫНГА

Моон мурнунда дамчыдып берген чазалгага дүүштүр Франция Республиканың Президентизи Ж. Помпиду СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев-биле ужуражыр дээш, бо чылдың март айда, харын-даа айның эгезинде Совет Эвилелиппе келир дээрзинин дугайында дугуржулга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыконуң Францияга чоруп турганының үезинде чедип алдынган.

Эш Л. И. Брежневтиң Куба Республикага аян-чоруунуң дугайында фильм

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң Куба Республикага пайыралдың аян-чоруунуң дугайында телевидениениң документалдыг фильмин февраль 17-де төп телевидениени болгаш «Интервидениени» дамчыштыр көргүскен.

Леонид Ильич Брежневти · акы-дуңма ёзузу-биле, эң-не эптиг-эолдек уткуп ап турганын фильмде көргүскен. Кубаның КП ТК-ның Бирги секретары, Куба Республиканың Революстуг чазааның Премьер-Министри Фидель Кастро-биле болгаш чурттуң оске-даа удуртукчулары-биле Л. И. Брежневтиң беседаларын болгаш ужуражыышкыннарын кинода көргүзүп турар.

Гаванада Хосе Марти аттыг революция шөлүнге эштер Фидель Кастро биле Л. И. Брежневтиң чүве чугаалааны массалыг митингини телекөрүкчүлер сонуургааннар.

В. И. Ленин аттыг школа-интернаттың байырлыг ажыдыышкыны дыка солун.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневти Хосе Марти ордени-биле шаңнааның фильмде көргүскен.

Сантьяго-де-Кубага эштер Л. И. Брежнев биле Фидель Кастрону ёзулуг-ла бүгү-улусчу ёзу-биле уткаан.

Совет-куба декларацияга ат салыышкыны экранга база көзүлген.

Куба улустуң ажыл-амыдыралының дугайын, совет кижилериң акы-дуңма ёзуунуң дузаламчызының дугайын ында база база калбаа-биле көргүзүп турар.

(СЭТА).

КАМНЫГ ЧАРЫГДААР

Малчыннарның Бүгү-эвилел социалистиг чарыжы эзт, сүт, дукту бүдүрерин көвүдедириниң болгаш ону күрүнеге садары дээш демиселдиң шимчедикчи күжү болу берген.

Мал ажылдакчыларының социалистиг хүлээлгелериниң чеднишкиниг күүселдези кыштаа малды канчаар ажырып алганындан кол хамааржыр. Ынчангаш мал чемин камныг чарыгдап тургаш, малды доктаамал чемгерип, ажаары чугула.

Кышкы одарларны сапаваска, республиканың колхоз, совхозтарында 1973—1974 чылдың кыштаглаашкынынга мал чеминиң хандырылгазы 50 хуу болган. Хөй-хөй ажыл-агыйлар боттарында бар мал чеминиң курлавырларын санап көргеш, ону камныг чарыгдаарының планнарын тургузуп, неделя, хүн бүргүзүнде чежени малга бээрин тодарадып алганнар. Ылаңгыя мал чеми тарааның килограмм бүргүзүн камнап, чөптүг чарыгдаар херек. Мал чемин төтчеглевейн, рацион ёзугаар чарыгдаары — чүгле ажыл-агыйларның удуртукчуларының, тускай эртемниглериниң херээ эвес-тир. Ол дээрге, партия организацияларының, коммунист бүргүзүнүң база херээ-дир. Мал чемин чарыгдаарда малчын бүргүү бодунуң бедик харысалгазын медереп билирин чедип алыры—коммунистериниң сорулгазы болур.

Республикада мал чемин камныг чарыгдап турар колхоз, совхозтар эвээш эвес. Каа-Хеминиң «Ленинчи орук» совхозунда семирти азырап турар аныяк мал бар. Оларны чылыг сүт-биле хандырган. Чеминиң сүүзүнүүнүң аайы-биле аңгылап, үлей хуваап каан. Ооң түңнелинде инек кадарчызы эш Черниговцев ажаап турары 130 шарыжыктарының бирээзинин-не хонукта ортумак немелде деңзизин 660 грамм чедирип турар. А Александра Плишкинаның көргүзүү —700—800 грамм болган. «Коммунизмче орук» колхозта инек кадарчылары Николай Коробейников биле Анатолий Акимов олар малдың хонукта немелде деңзизин 700 грамм чедирген.

Бо чылын савацның шынары сиген-биле домей болган. Ынчангаш хөйну белеткеп, сарааттап алган черлер хөй немелде деңзини-даа, хөй түүү алыры маргыш чок. Бин-Хемде «Кызыл тараачып» совхозтуң Туран сүт-бараан фермазында саар инектерни колдуунда-ла савац-биле чемгериш турар. Анаа үүлде 10 кг силос, 5 кг хире турнепс, 4 кг концентрат немей бээр. Ооң уламындан фермада сүт саалдазы кудулаваан.

ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг, «Революцияның чалбыжы», Тока аттыг, «ҮТКА 25 чылы», «Бүрен» совхозтарда, Каа-Хеминиң «Тиилелге», Чөөп-Хемчиктиң «Искра» колхозтарда болгаш өске-даа ажыл-агыйларда малдың чемгерилгезин, ажаалдазын чылдың-на эки организастап, ооң чарыгдалын шын чорудуп, малдың ажаалда, хайгааралыпче доктаамал кичээнгей салып турарын демдеглезе чугуур. Ажылды ынчаар организастаанының түңнелинде ол ажыл-агыйлар малдың продуктулуун бедидип, сүт саалдазын көвүдедип, чаш малды менди камгалап ап, хөй немелде деңзини ап келген.

Ынчалзажок мал чемин төтчеглеп, ону кам чок чарыгдап турар ажыл-агыйлар ам-даа бар. «Саян» совхозту ап көрээл. Ол ажыл-агыйда бо кыжын мал чеминиң хандырылгазы 80 хуу болган. Районда хөй мал чеми белеткеп алган совхоз ол. Саянчылар саваңны база дыка хөйну белеткеп алганнар. Ынчалза-даа ону сарааттап албаланындан сүт-бараан фермазының саар инектериниң чемижи, саза базар чери болу берген. Олар ону ажыл-ишчи ёзу-биле ажыглаан болза, чүгле боттарынга эвес, харын өске ажыл-агыйларга садып-даа, берип-даа болур турган. Мал чемин кайы-хамаан чок чарыгдап, төтчеглээнинин түңнелинде ажыл-агый сүт саалдазын кудуладаан. Сөөлгү үеде ында малдың өлүп хораар чоруу бар апарган.

«Кара-Хаак» совхозта мал чеми чедишпейн турда-ла, ону чарыгдаарының контроль-хыналдазын тургуспаан. Ол чорук малдың продуктулуг чоруун дыка кудуладаан. Ындыг байдалды «Кызыл тук» совхозтал база көрүп болур. Ажыдагыйда бодүүн чемнер чедишпес. Ооң уламындан совхоз (директору эш Занин, зоотехник эш Докар) бөдүүн чемнерни өске ажыл-агыйлардан садып алыр ужурга таварышканнар.

Бо чылын республиканың ажыл-агыйларының хөй кезии мал чеминиң чартыын бүдүрүлгениң кол адырының бирээзи — хөй ажылынга чарыгдаарын көрген. Амгы үеде хөйжу турлаг, бригада, хонаш бүргүзүнде сигеннин, саваңның, концентраттың, көк-суланың курлавыры бар. Ынчалза-даа ону чарыгдап турарында улуг четпестер ылерээн. Бай-Тайганың «Мурнакчы», Бин-Хемниң «Хадыңы», Эрзиннинің «Чаа орук» колхозтарында, «Тес-Хем», «Торгалыг», «Дөң-Терезин», «Тыва» совхозтарда болгаш оон-даа өске ажыл-агыйларда мал чемин өй-чижек чок каап берин турар. Чамдык удуртукчулар, тускай эртемниглер ону биле тура-ла, кичээнгейге албаг чоруктар бар. Ону болдурбас херек.

«Тээли» совхозтуң Эр-Хавак фермазында семиртилгеде турар 114 шарыжык бар. Оларның чемгерилгезин организастааны багай. Силосту, сигенни, концентратты ферманы долгандыр каап берин турар. Ону саар инектер, хуу-даа мал чип келген. Ооң түңнелинде ажыл-агый азырап турары шарыжыктардан январь айда немелде деңзи албаан. «Барлык» совхозта байдал база ындыг: мал чемин камналгалыг чарыгдавайн турар. Ол ажыл-агый күрүнеге эзт, сүт, дук садарының планнарын күүсетпейн келген. Бо бүгүнү колхоз, совхозтарның удуртукчулары, тускай эртемниглер, партия комитеттери, улусчу контрольдуң болүктери кичээнгейге ап, мал чеминиң чарыгдалын чурумчудар талазы-биле контроль, хынаданы күштелдирер сорулгалыг.

Кыштың база бир айы төнер чоокшулай берген. Малчынларга берге үе ам-даа мурнунда. Мал чемин камныг, ажылшчи ёзу-биле чарыгдап тургаш, чүгле ынчан малдың хүр кыштаглаашкынын хандырып болур.

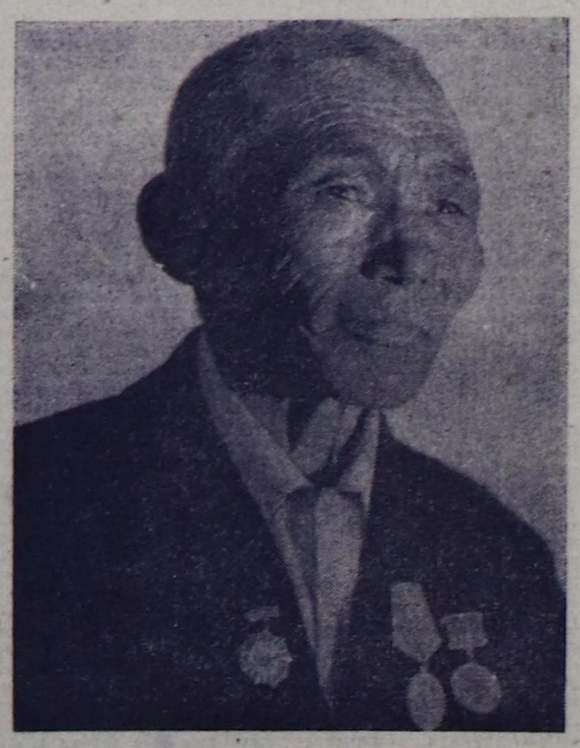

Тожуда «Тоора-Хем» совхозтуң хойжузу Лузужук Балдан кызымак ажыл-ишчи деп мактадын турар. Балдан Сатчыкович — районнуң хоочун малчыннарының бирээзи. Ол хөй чылдар дургузунда иви, а сөөлгү чеди чылда хөй кадарып келген.

Ол кала-даа ажылдап тургаш, өске кижилерге бодунуң үлегер-чижээн көргүзүп турар. Эрткен шинтпирлиг үшкү чылда чаш малды менди камгалап, бир хойдан кыргып алыр дүк планын чедишкиниг күүсеткен.

Коммунист хойжу эки ажыл-ижи дээш каш удаа шаңнаткан. Ол — партияның Тожу райкомунуң кежигүү.

ЧУРУКТА: Б. С. Лузужук.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ фотозу.

СЭКП КЫЗЫЛ ХООРКОМУНУҢ БЮРОЗУНДА

ТЕМПИНИ КОШКАТПАС

Тоску беш чылдың тодарадыкчы дөрткү чылының баштайгы айы эрткен. Хоорайның үлетпүр, тудуг организациялары планныг сорудгаларын хуусаа бетинде күүседир дээш, боттарының аргаларын өөренип көргеш күжениишкиниг ажылдап турар, күш-ажылчы коллективтерде социалистиг чарыш калбарган.

Ынчалза-даа чамдык бүдүрүлгелерде чарышты организастаарының организас-массалыг хемчеглери ам-даа чогуур пегелдеге чедир чоруттунмайн турар. Чоокта чаа СЭКП хооркомунуң бюрозу бо дугайын база чугаалашкан.

Кызылдың туйбу заводу чыл бүрүде бодунуң бүдүрүкчү күүзүн улгатгарын, хоорайның мурнакчы бүдүрүлгелериниң бирээзи болуп келген. Эрткен чылын завод 21 млн. туйбуну бүдүрүп, планын ажыр күүсеткен. Туйбунуң шынары база элээн экижээн.

Эрткен чылын аңаа социалистиг чарышты багай эвес организастаан турган. Ынчаарга ам бо чылын кандыгыл? Чыл эгезинден бээр 250 муң туйбуну завод багай шынарлыг кылдыр үндүрген. Январь айда Кызылдың тудугларынга 1.100 муң туйбу хереглеттинип турган. Ооң 175 мунун чедир бербээн. Февраль айның бирги чартыында 133 муң туйбуну чедир бербээн.

Эрткен чылга бодаарга, ук коллективте социалистиг чарышты эрецгей организастаан, ооң дугайында көргүзүг материалдарны чедир кылбаан, маңаа парторганизация, профэвилел комитеди организакчы ролүн илеретпээн, ынчангаш, күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр чоруктар бар апаргаа. Ылаңгыя күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрү дээш шимчээшкинни чогуур деңнелге чедир организаставаан.

Бо бүгү четпестер бүдүрүлгениң удуртулгазы, парторганизация, ооң бюрозу организас-массалыг ажылды кошкатканындан, шинтпирлер күүселдезин чорутпайн турарындан боон турар дээрзин СЭКП хооркомунуң бюрозу демдеглээн. Ажыл-иштиң чорудулгазында болгаш социалистиг чарышты организастаанында четпестерни дүрген чайладыр хемчеглерни алырын заводтуң дирекциязына, парторганизациязына бюро дааскан.

ЭКОНОМИКТИГ ӨӨРЕДИЛГЕЖЕ КИЧЭЭНГЕЙ

Ол-ла бюро хоорайның «Септелге-тудуг», «Кызыл үлетпүр тудуг» эргеледдеринде политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгенин байдалынын дугайында айтырыгны база чугаалашкан. «Кызыл үлетпүр тудуг» эргелелинде ийи үүс ажыг кижи ажылдап турар. Бо чылын экономиктиг болгаш политиктиг өөредилгеде 119 ажылчыннар, инженер-техниктиг ажылдакчылар хаара туттунган. «Экономиктиг билигниң үндезининиң» дөрт школазында 90 кижи хаара туттунган. Шупту өөредилгелер эрткен чылдың октябрьде эгелээн. Коллективте экономиктиг өөредилгениң беш чылдың перспективтиг планын чогаадыы кылган. Мында экономиктиг өөредилгени удуртурунуң чөвүлелин болгаш пропагандистерге дузалаары-биле методиктиг будуцун тургускан. Шупту школаларга дуржулгалыг пропагандистерни быжыглаан.

Эргеледе политиктиг болгаш экономиканы өөренир школаларның ажыл-чорудулгазының дуржулгазын бюро эки деп демдеглээн.

Ооң-биле чергелештир хоорайның «Септелге-тудуг» эргелелинде политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгени ажылчыннар ортузунда четпес организастаанын бюрога айыткан. Мында экономиктиг өөредилгениң эге звеноларында өөредилгеже парторганизация кичээнгей салбаанындан бригадаларда кичээлдер шуут чоруваан турар. Эргелелде политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгениң байдалын партия хуралынга чугаалажыр, бүдүрүлгениң 5 бригадаларында экономиктиг өөредилгениң эге школаларының кичээлдерин дораан эгелээрин бюро сүмелээн.

КҮРҮНЕ ПЛАНЫ —ХООЙЛУ

Бүдүрүлгеедерге күрүне планының күүселдези — хоойлу болур ужурлуг. Ынчалза-даа ону чамдыкта күүсетпейн баар таварылгалар ам-даа бар боон турар... «Тыва септелге-тудуг» трестиң тудуг кезектер заводу болгаш Кызылдың хлеб заводу январь айда күрүне планын күүсетпээн. Тудуг кезектер заводу продукция сайгарарының планын чүгле 68 хуу, а хлеб заводу 96,3 хуу күүсеткен.

Эрткен чылдың деңнели-биле алырга, ол бүдүрүлгелерде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүн деңнели, сагылга-чурум кудулаан. Социалистиг чарышты организастаарычче, политмассалыг болгаш кижизидилге ажылын күштелдирериниче коллективтериниң удуртукчулары, парторганизациялары коцкак сагыш салган. СЭКП-ниң Кызыл хооркомунуң бюрозу күрүне планын күүсетпээн ол коллективтериниң ажыл-чорудулгазының дугайында тодаргай сайгарып көргеш, четпестерни дүрген чайладырын оларның дирекция чергелеринден, партия организацияларындан негээн.

ХОЙЖУ БРИГАДАЛАРДА

МӨҢГҮН-ТАЙГА. «Малчын» колхозтуң № 1 хойжу бригадазының кадарчылары тодарадыкчы дөрткү чылда алган хүлээлгелерин күүседир дээш эрес-соруктуг ажыддан киришкеннер. Ол бригадада төрээн 1500 ажыг хойнуң хураганнары менди доругуп турар.

Кыштагларже мал чеминиң сөөртүлгези үргүлчүлевишаан.

Ш. ИРГИТ.

* * *

ЭРЗИН. «Коммунизмче орук» колхозта коммунист Сумму Дамчанга удуртканн хойжу бригаданың коллективи эрткен чылын 100 хойдан-на 89 хураганны камгалап ап, 360 тонна мал чемин белеткеп алган.

Амгы үеде бригадада 831 хой төрээн. Оон алдынган чаш хураганнар менди. Хойжулар болгаш сакманщиктер малдың чаш төлүн менди ажаап, кызымак ажылдап турарлар.

Б. ЧООДУ.

Хүлээлге күүселдезин хынап тур бис

ИСКРАЖЫЛАР ТЕХНИКА СЕПТЕЛГЕЗИН ДООСКАН

Чөөп-Хемчик районда «Искра» колхозтуң механизаторлары тоску беш чылдың тодарадыкчы 1974 чылының баштайгы айын күш-ажылчы типилелге-биле демдеглээн. СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыйгырыынга, 1974 чылда чер болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрериниң база белеткээрин көвүдедири дээш Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжының дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалынга харыы болдуруп, социалистиг чарышты калбарттыпаан, олар часкы хову ажылдарынга белеткелди шалыпкын, шынарлыг доозары-биле шудургу ажылдап, техника септелгезин бо чылдың февральдың эгезинде-ле бүрүн дооскан. Септеге чогуур 20 тракторну, 22 автомашинаны, 17 сеялканы, 27 апдазынны, 80 плиирни, 4 кожугну бүрүн белеткээн.

— Колхозка техника септелгезин канчаар организастаанын чугаалап көрүцерем, Донгак Сүлдемович — деп, колхоз даргазындан дилединис.

— Бистиң механизаторларывыс септеге чогуур техниканы черле соңгаарлатпас, чогуур үезинде кылып ап чаңчыккан улус — деп, Донгак Сүлдемович Настык-Доржу чугаалады.— Илиирлерни, андазынларны, сеялкаларны эрткен чазын, часкы тарылга доостуру билек-ле, мастерскаяга эккелгеш, септеп белеткээн. Чамдык ажылагыйларда ындыг эвес болгай. Көшкенде теве херек чок, кешкенде хеме херек чок дижири ышкаш, сезоннуг ажыл доостурга, дериг-херекселди септээр, дараазында сезонга ыяк белеткээр хамаан чок, шолдерге безин каашкан болгулаар. Бисте ындыг эвес. Ынчангаш бистиң механизаторларывыс техника септелгезин чылдык-ва хамыкты мурнай доозуп турар. Часкы хову ажылдарынга кирер техника ам бүрүн болган. Ынчангаш механизаторлар бо хүннерде ажаан алышкын техниказының септелгезин кылып турар.

— Оон ыцай, ажылдың дүрген болгаш шынарлыг болурунга кол идиглиг үүве болза, бистиң механизаторларывыстың бедик классты — деп, Донгак Сүлдемович уламчылады.— Бисте 69 механизаторнуң 15-жи бирги, 23-жү ийги классты. Ол дээрге, алдан хире хуузу-дур. Бедик мергежилдиг кижилер септелге кылырга, дүрген болгаш шынарлыг болур. Ынчангаш механизаторларның мергежилин бедидиринче доктаамал кичээнгей салып турар бис. Бедик мергежилдиг кижилер техниканы кайы хире үре-түңнелдиг ажыглаан болуруун мындыг чижектен тодаргай көрүп болур. Ооржак Десил-оол эрткен чылын «Беларусь» тракторга 1468 га чымчак аңдарылганы кылып, 1437 кг кывар-чаар материалды камнап алган. Ол ышкаш Монгуш Удувас-оол 1231 га чымчак аңдарылганы кылып, 1337 кг кывар-чаар материалды камнап алган. Бо дээрге нормада көрүнгениниңен ыракта хөй. Ындыг кижилер бисте хөй.

Ооң соонда колхозтуң кол инженери Ховалыг Аңтыр-оол-биле ужуражыр, септелге ажылын канчаар чорутканыбиле таныштывыс. Кол инженер биске мынча диди:

— Тракторист кижи трактору боду септээр кылдыр, ажылды ынчаар организастаан бис. Ол чорук ажылга кижилериң харысалгазын бедидип турар. Ынчалзажок тракторист бүрүзүнге өске септекчилер база дузалажып турар. Мында кол-ла үүве — ажылдың шывары дээш трактористиң бот-харысалгалыг болуру. Машиналарның хөй нуруузун бодувустуң мастерскаявыска септеп турар бис. Улуг болгаш нарын септелгелиг машиналарны «Сельхозтехниканың» Чадаана салбырынга кылыр. Ынчалза-даа аңаа септелгени база-ла бистиң механизаторларывыс боттары кылып турар. «Сельхозтехника» салбырынга септелгениң бүдүнгүр чоруу ында. Аңаа тракторну аппарып каашы, белен болурун манап озурар болза, септелге дүргедевес болгай.

Колхозтуң механизаторларындан септелгеге 14 кижи доктаамал ажылдан турган. Оларның арызынга социалистиг чарышты дээштиг кылдыр организасташ, ооң түңнелин ол хонуктан үндүрүп, типилекчи болган звенога шилчиир вымпелди, мурнакчы септекчилерге акша шаңналын тыысын турган чорук ажылдың шалыпкын болурунга идигни берген. Септекчилериниң арызында Хөлчүкпен Кара-оол, Виктор Монгуш, Иргит Шериг-оол болгаш оскелер-даа үлүг-нормазын үргүлчү 115—120 хуу чедир күүседип келген.

Ол ажыл-агыйда техника кадагалалы үлегерлиг байдалда. Бүгү-ле машиналарны часкы, күскү ажылдар доостурга, мастерская чанында эдаан цементилеп каан тускай шөлчүгешке эккелгеш, корум-чурумнуг кылдыр чыскаай тургузуп каар. Ынчангаш техника үрелбес. Техниканың кадагалалын экижидери дээш республиканың ажыл-агыйларының арызында чарышка «Искра» колхоз үш чыл улаштыр шаңналдыг черлерни ээлеп келген. 1973 чылда ол чарышка үшкү черни алган, машина-биле шаңнаткан.

Искражылар часкы хову ажылдарынга техниканы белеткээрин апрель 1-де доозар дээн хүлээлгезин хуусаа бетинде күүседип, сөглээн сөзүнге ээ болган.

К. АРАКЧАА,
«Шынының» тускай корр.

Сөөлгү даштыкы информациялар шакта

● **ПАРИЖ.** (СЭТА). Франс Пресс агентилелдиң дамчыдып турары-биле алырга, Пекиндеи аңгыда улуг-улуг кыдат хоорайларже даштыкы кижилерни кинрбейн турар. Ол чорукту. «Линь Бяону болгаш Конфуцийни шүгүмчүлээриниң кампаниязының» улам күштелгени-биле тайылбырлап турар.

● **ХЕЛЬСИНКИ.** (СЭТА). Фин солун «Хювюдстадсбладет» Кыдаттың улуг хоорайы — Шанхайда байдал дүшкүүрлүг деп бижээн. Хоорайның төп районнарында массалыг чыскаалдар боон турар. Өөредилге черлеринде кичээлдер соксаан. Төп кудумчуларда транспорт цимчээшкинин база соксаткан.

● **ЛОНДОН.** (СЭТА). «Дейли телеграфи» солун Уханьны дамчыштыр келген даштыкы кижилерден алган медээлерге үндезилээш, Кыдаттың төп кезээнде үлетпүрүн ол улуг хоорайында корум-чурум үрелген, боо-моңгу даажы үнүп турар деп бижээн. Уханьның аалчылар бажыңында даштыкы кижилериң оон үнерин хорун каан.

● **ДЕЛИ.** (СЭТА). Мао Цзэ-дунның бодунуң эгелээри «Конфуцийниң философиязынга удур калбак кампания» дээрге, Пекиниң улуг дужаалдыг кижилериниң эрге-чагырга дээш кадыг-дошкун сегиржип алышкынының ээлчеглиг күштелиишкини-дир деп, «Хиндустан» солун айыткан. Солунуң бижип турары-биле алырга, ол демисел шуут тулган хемчээлинге четкен болгаш кайы-даа үеде «ийги культура революциязыче шилчий берип болур».

Эвилелдешкен республикаларда

РСФСР:

Кубаның механизаторларынга

Тюменьде автотракторнуң электри дериг херекселдери кылыр завод бо чылдың баштайгы бөлүк продукцияларын Кубаның даштыкы садыг каттыжыышкыннарының адрезинге чоруткан. Тюменьниң машина тудугжуларының кылыгларын Кубаның механизаторлары аажок үнелеп турар. Дериглериниң чамдык кан кезектерин хола кезектер-биле солаан. Кончуг быжыг пластмасса шывыгларны ажыглаан. Ону Кубаның шык болгаш изиг климадының байдалдарында аппаратура ынаныштыг ажылдазын дээш кылган.

Тюмень.

УКРАИНА:

Ажыл-агыйларда техника немежип турар

Украинаның часкы ховуларынче 370 муң ажыг тракторлар, а ажаап алышкын үезинде 200 муң янзы-бүрү комбайннар, он-он муң автомашиналар болгаш оон-даа өске дыка хөй машиналар үнер. Оларның аразында чаа машиналар эмгежок. Чижээ, кызыл-тастыг ховуларга күчүлүг «Нива» болгаш «Колос» деп 14 муң комбайннар ажылдаар. Кукуруза ажаар техникага «Херсонец-7» деп дөрт муң сайзырангайжыткан комбайннар немежир, оларның-биле кады Т-150К деп дүрген чоруур тракторлар ажылдаар. Планга немей оларны 9 муң ажыгны бүдүрерге көрдүнген.

Свёкла өстүрүкчүлериниң техниказы база немешкен. Оларга КС-6 деп дөрт чүс ажыг бедик бүдүрүкчүлүг комбайннар база ол хире санныг БМ-6 деп-ботва ажаар машиналар дуза чедирер.

Ажыл-агыйлар Минск заводунун дугуйларлыг болбаазырангай 1800 тракторларын алыр, олар дүрген чоруурунун болгаш оон-даа өске шынарларының талазы-биле онзаланып ылгалып турар.

Киев.

ЭСТОНИЯ:

Аргада мал чеми

Эстонияның дыка хөй колхоз, совхозтарының арга-арыларында хову ажылдакчылары чедип келген. Олар арга-арыларны улуг-улуг кезектер кылдыр үлешкеш, ында херимоондактарны туда берген.

Ону Эстонияның мал ажылының болгаш ветеринарияның эртем-шинчилел институтунуң сүмелээнин ёзугаар кылып турар, ол институт мыйыстыг бода малдың чайгы семиртилгезинин ажыктыг аргазын шинчилеп тыпкан. Ыяжын кезиц каашкан черлерни, ойматарны болгаш арга иштинин өске-даа ажык шөлдерин ажыглап турар. Үлегер көргүзер «Вильянди» деп совхозта ийи муң гектар арга-арыгны бирээзи-ле 100-200 гектар кылдыр чадагай кажаа-биле үзүктеп кажаалаан. Малдарны суггарар болгаш оларга немелде минералдыг чемнер бээр черлерни ол кажааларның иштинде тускайлап тургускулаан. Малдар аңаа хонар.

Малдарны ынчаар азыраарга, эзт бүдүрериниң бот-үнези улуг эвес, центнерде 80 хире рубль болур.

Тускай эртемниглерниң бодап турары-биле алырга, республиканың колхозтарының болгаш совхозтарының арга-арыгларын ажыглап тургаш, ийи үүс муң центнер хире чиик өртектиг эзтти чай дургузунда немей бүдүрүп болур.

Таллин.

КАЗАХСТАН:

12500 ег

Уштобеник ег кылыр фабриказының чаа бажыңы ажыглалда кирген. Делгем, чырык цехтерде дериг херекселдерни эптеп тургускан.

— Одарладыр мал ажылы шапкын сайзыраан Казахстанга өглер кончуг херек, олар таарымчалыг, чылыг болгаш делгем. Оон аңгыда, кожаларывыстан —Узбекистандан, Киргизиядан чагыглар база кээп турар. Беш чылдың дөрткү чылында 12500 ег кылып үндүрерин планнап турар бис— деп, фабриканың кол инженери Имаш Болабеков СЭТА-ның корреспондентизинге чугаалаан.

Уштобе,
Талды-Курган область.

МОЛДАВИЯ:

Тус-тус чагыглар ёзугаар

Шаранылга-трикотаж фабриказының тудуу Молдавияның найысымалында эгелээн. Ол бүдүрүлге чери херээжен, эр болгаш уруглар хептери кылып бээрин дилээн тус-тус чагыгларны күүседир. Амыдырал хандырылга бажыңнарының шуптузунга чагыг хүлээп алыр пунктулар ажыттынар, олар республиканың чурттакчылыг черлериниң хөй кезиинде бар.

Амыдырал хандырылгазының үжен хире бүдүрүлгелерин беш чылдың дөрткү чылында ажыглалга киирери көрдүнген. Оларның аразында Кишинёвта болгаш Тираспольда специализастаан «Зима» деп ательелер база бар. Олар ёзулуг болгаш кылымал кештерден каас хептерни даараар. Район төптеринге база ол ышкаш колхозтарга болгаш совхозтарга бажың септээр цехтер, хеп чуур болгаш аштаар черлерниң чагыг хүлээп алыр пунктулары ажыттынар.

Кишинёв.

(СЭТА-ның корр.).

Политиктиг өөредилге чоруп тур

Амыдырал-биле холбаалыгда

Кызылдың септелге заводунга 1956 чылда ажылдап кирдим. Бо үеним дургузунда хүлээнген ажылымга багай эвес диртип, заводтуң дирекция чериндеи шаңнал, макталды хөй удаа ап келдим. Мээң мындыг чедиишкиннеримге чүү дузалаанды? Аңаа мээң политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгеге чедип алган билиглерим дузалаан диаймзе, чазыг болбас боор.

Чүге дээрге планнарны, алган хүлээлгелерни күүседиринге ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның теоретиктиг белеткели улуг ролду ойнаар апаар. Мен бистиң заводка тургустунган экономиктиг билиглерниң үндезиннерин өөренир школаны ийи чыл дургузунда өөренгеш, доостум.

Ам марксизм-ленинизмниң үндезиннерин өөренир школада өөренип тур мен. Ында хар-назынының, эртем-билииниң, ажыл-мергежилиниң аайы-биле аңгы-аңгы кижилер хаара туттунган.

Дыңнакчы кижи чурттап, ажылдап турар чериндe ажылагыйның байдалын болгаш политиктиг, культурлуг амыдыралын эки билген турары артык эвес. Ону билип алырынга политиктиг өөредилге дузалаар. Бис пропагандистиң тайылбырларындан чүгле Совет Эвилелинде болгаш даштында болуушкуннарны билип ап турар эвес, а чурттап, ажылдап турар республикавыста, хоорайывыста, заводувуста чүү болуп турарын билип ап турар бис.

Пропагандизивис кичээлдерге өөренир темаларывысты баш удур сагындырып каар. Бо чорук дараазында кичээлге белеткенир талазы-биле дыңнакчыларга ажок дузалыг. 1974 чылдың улус ажыл-агый планнарын хуусаа бетинде күүседир дээш үлетпүрүүн, тудугнуң болгаш транспортуң ажылдакчыларының Бүгүзвилел социалистиг чарыжын калбартыр дугайында СЭКП ТК-ның, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалын өөренип таныштывыс. Ол чугула доктаалды мээң ажылдап турарым шуткукчулар бригадазы күүлдүгүнүп детквившаан, бедиткен хүлээлгелеривисти эде көрген бис.

Бистиң бригадавыс январь айда 44 тонна демир шуткуу планын 56 тонна кылдыр күүсеткен. Бо чедиишкинде бистиң политиктиг кичээлдерден шиңгээдип алган билиглеривистиң ачы-дузазы бар дээрзинге өөрүп турар бис.

А. САНДЫК,
дыңнакчы.

Барыын-Хемчик районнуң Барлык ортумак школазының директору К-С. Бойбу чүгле бодунуң дорт хүлээлгезин эки күүседип турар эвес, харын совхозтуң хөй-нити ажылынга идепкейлиг киржип келген. Ол — «Билиг» нитилелиниң суурда эге организациязының даргазы болгаш школада башкыларның теоретиктиг семинарының пропагандизи.

ЧУРУКТА: К-С. Бойбунуң ээлчеглиг кичээл эрттирип турары.

ПРОПАГАНДИСТ, ООҢ ШКОЛАЗЫ

Кызылдың автосептелге заводунуң ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары янзы-бүрү плакаттар, стендилер, диаграммалар-биле каастаттынган, арыг-шевер, делгем кызыл-булуңга чыглып, олуттарын эзлепкен. Удаваанда номнар, кыдырааштар колдуктаан, шевергин кеттинген, бажының дүгү көгерип, бежен хар ашкан-даа хире болза, сергек кижи кирип келгеш, чылганнар-биле мендилеште.

Ол—заводта тургустунган марксизм-ленинизмниң үндезиннерин өөренир политшколаның пропагандизи Сергей Николаевич Борисов болду.

Пропагандист 16 дыңнакчының дөгерези кичээлге келгенин журналга демдегледи. Ооң эрткен кичээлге өөренген теманы ийи-үш хире кижиден айтыргаш, долу харыыларга сеткили өөрээни илдең болду.

— Бөгүн өөренир темавыс: «СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң Куба Республикага найыралчы аян-чоруу»—дээш, самбырага бижип, делегей картазын база азып алды.

Пропагандист чугаазының эгезинде Улустар аразынга тайбыны быжыглаары дээш Ленинчи шаңналдың лауреады, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң АКШ-ка, ГФР-ге, Францияга болгаш Индияга аян-чорук-тарының улуг ужур-дузалыг болганын демдеглевишаан, тайбыңга ынак күштериниң Бүгү-делегей конгрезинге Л. И. Брежневтиң чугаазынга доктаады. Ол улуг шуулганга бистиң республикадан төлээлер киржип чорааны, оларның радиога, телевизорга чугааларын база солуннарга бижээн үүлдерни чижек кылдыр айыткаш, кичээлдиң темазынче кирипти.

Куба Республиканың найысылалы Гаванада Революцияның Хосе Марти аттыг шелүнге болган митингиге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежневтиң болгаш Кубаның Компартиязының ТК-зының Бирги секретары, Кубаның Революстуг чазааның Премьер-Министри Фидель Кастро Рустуң чугааларының болгаш совет-куба декларацияның дугайында ол делгереңгей тайылбырны кылды. Совет-куба найыралга болгаш Л. И. Брежневтиң ол чуртка найыралчы аян-чоруунга хамаарыштыр солуннарга парлаан даштыкы чурттардан медээлерни, республиканың ажыл-ишчилериниң үүлдүгүзүнүүшкиннерин, үнелелдерин дыңнакчыларга номчуп берди.

Чапсар. Коридорга үнүп келген кижилерден шала озалаан туруп алгаш, солун номчуп турган кижи-биле чугаалажы бердим. Ол заводтуң мурнакчы дарганы Петр Каратаев болду.

— Өөредилге силернин ажыл-ижинерге кайы хире дузалыг, ажыктыг болуп турарыл, Петр Васильевич?—деп, оон айтыдым.

— Политөөредилгеден мен хөйну билип ап турар мен. Коммунист кижи мен. Баштай мен бистиң заводка тургустунган ийи чыл хуусаалыг экономиктиг билиглериниң үндезиннерин өөренир школаны өске өөрүм-биле кады доостум. Бүдүрүлгениң курлавырларын чөп ажыглаарынга, камналга чедип алырынга, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге менээ, өске-даа эш-өөрүмге экономиктиг билиглер улуу-биле дузалаан.

— Алган хүлээлгеңерни канчаар күүседип турар силер?

— Дөрт дарган бир звено болуп ажылдап турар бис. Эрткен чылын бистиң звено чыл планын ноябрь айда-ла күүседишкеш, 1974 чылдың үлүүнче кирген. Бо чылын чаа бедиткен хүлээлгени алдывыс. Декабрь 25-ке чедир 40 мың ажыг рубльдин продукциязын бүдүрер бис—деп, ол чугаалады.

Коммунист Петр Каратаевтиң звенозу шуптузу политшколада хаара туттунган. Политиктиг болгаш экономиктиг өөредилге оларның нитти билиин бедидип, күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаарынга идиг болуп, алган хүлээлгелерин чажыр күүседиринге дуза болган дээрзин ол бадыткады. Звенонуң кежигүннери бир чаартыкчы саналды шиңгээткеш, 250 рубльди камнап алыр деп шиитпирлээн. Олар коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп ат дээш демисежип турар.

Чапсар соонда кичээл катап уламчылай берди. Пропагандистиң айтырыгларынга дыңнакчылар делгереңгей тайылбырларны берип, делегей картазын, «За рубежом» деп сеткүүлүү, «Правда», «Тувинская правда» солуннарны ажыглап турду. Дыңнакчылар айтырыгларны болгаш харыыларны кичээнгейлиг дыңнап, чугула үүлдерни кыдырааштарынга демдеглеп ап олурду.

Сергей Николаевич барык 15 чыл дургузунда пропагандистен келген. Ооң кичээл эрттирери солун. Чогум-на мооң ужурундан ооң чамдык кичээлдеринге дыңнакчылардан ацтыда, хөй сайныг аныяктар, ажылчыннар чыглып келгилээр. Ам ооң дыңнакчылары марксизм-ленинизмниң үндезиннерин өөренир школаның ийиги чылында өөренип турар.

Оларның аразында хүлээнген ажылдарын ак сеткилдиг күүседип турарлар хөй. Чижээ, автобус кезектери септеп турар Григорий Черепановтуң бригадазы дижик. Ында дөрт слесарь бар. Олар 1973 чылда алган социалистиг хүлээлгелерин октябрь 25-те-ле күүседишкен. Ылангыя слесарь Игорь Михачев өөредилгеге-даа, ажылга-даа өске эш-өөрүнге үлегерни көргүзүп турар. Коммунистиг күш-ажылдың бо бригадазы өткен чылдың дөртку кварталында социалистиг чарыштың типлекчизи болуп шылгараан, шилчиир вымпел болгаш өртектиг бараан-биле шаңнаткан. Ол ышкаш кочегар Аркадий Шегораков, шуткукчу Александр Савдык болгаш өскелер-даа кичээлдерге озал чок кээп, өөренген үүлдерин ажыл-ижи-биле холбап турар.

Пропагандист — идеологтуг фронтунуң мурнакчы дайынчызы. Ол партийжи сөстү массага чедирип, марксисчи-ленинчи теорияны оларның ханы билип алырынга дузалап, чедип алган билиглерни практикага ажыглаарынга өөредип турар. Хоочун коммунист, пропагандист, заводта кадрлар килдизиниң эргелекчизи Сергей Николаевич Борисов шак ындыг кижилериниң бирээзи.

— Кичээл эрттиреринiң арга-дуржулгазынга хамаарыштыр чүү чугаалап болур силер, Сергей Николаевич?—деп, оон айтырган мен. Ол кезек боданып орган, мынчаар харыылады:

— Кичээлдерни колдуунда ажык чугаа, беседа хевирлиг чорударга ажыктыг, солун болур-дур. Дыңнакчыларның билиин барымдаалап, кичээлди лекция хевиринге эрттиреринiң аргазы база бар. Ынчалза-даа эң ажыктыы, дээштин —ажык чугаа. Пропагандист кижи кандыг-бир темага белеткенип турган, бодунуң чугаазынга дыңнакчыларның кичээнгейин угландырар кол үүлдерни планнап алыр. Ол ышкаш кижилерни ном-биле ажылдаарынга чаңчыктырар.

Дыңнакчыларның кичээлге сонуургалдыг болуру болгаш өөредилгениң шынары пропагандистен кол хамааржыр. Ынчангаш башкы кижи бодундан, дыңнакчыларындан улуг негелделиг болза эки. Кичээл шагы үзер кижилерни партия хуралынга шыңгыызы-биле чугаалажып турар бис. Чижээ, коммунист Николай Кирюшкин кичээлдерге доктаамал келбестей берген. Оон-биле мен-даа, партия организациязының секретары-даа каш удаа чугаалашкан. Ол кандыгдаа түннел үндүрбээн. Сөөлүнде барып, Кирюшкин ажылынга ээ-харыысалга чок, өгбүлезинге халалыг, арага-дарыже хандыр апарган. Партия организациязы ону партиядан үндүрген.

Пропангандист Сергей Борисов кичээлдерни бедик деңнелге эрттирбишаан, дыңнакчыларның күженишкинин бүдүрүлгениң чугула айтырыгларын шиитпирлээринче, чаа курлавырларны тыварынче база ажыглаарынче мобилизастап турар.

К. САРЫГ-ООЛ.

ЧӨВҮЛЕЛ ХУРАЛ

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниге Россия Федерациязының садыг ажылдакчыларының чөвүлел хуралы болган. СЭКП ТК-ның декабрь (1973 ч.) Пленумунуң шиитпирлериниге болгаш ол Пленумга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң чугаазында айтышкыннарга холбаштыр садыгны улам хөгжүдүрүнiң, республиканың ажылчы чоннарының садыг хандырылгазын экижидериниң айтырыгларын аңаа чугаалажып көрген.

Аңаа санал берип, чүве чугаалаанар 1974 чылдың бараан саарылгазының планының чедиишкиниг күүсеттинерин хандырарынче, бараан кураавырларын мөөнээринче, ажылчы чоннарның хереглелин өөренирин экижидеринче болгаш оларны хандырарының культуразын бедидеринче улуг кичээнгейни салган.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы М. С. Соломенцев ол чөвүлел хуралга чүве чугаалаан.

(СЭТА).

КАЙЫЗЫ-ДАА КЫЗЫМАК

Улуг-Хем районда «Улуг-Хая» совхозтуң Арыг-Бажы салбырында үш Маадыр-не бар. Салбырның мурнунда салдынган планныг онаалдаларын күүседириңге ук Маадыр-нелериң боттарының болгаш оларның салгалының киришпейн турар чери чок. Өөрүнчүг чүве чүл дээрге оларның үлегерлиг ажылдап чоруурy.

Сенди Лопсаңовна Ховалыг — 6 оолдуң болгаш 4 кыстың нези. Оолдары — механизаторлар, уругларының ийизи — малчын, ийизи — школачы. Улуг оглундан бичези — Долдуг-Эник Кыргыс Тыва АССР-ниң Дээди Соведниңң депутадынга ийи катап соңгуткан. Оон бичези — Соңгукчу Кыргыс «Хүндүлелдиң демдээ» орденниң эдилекчизи. Алды оолдуң үжү—район болгаш өдээ Совөттерниң депутаттары, а бежи — Ленинчи юбилей медалы-биле шаңнаткан.

Билдиңмаа Опацовна Кундуңмайның он бир уруунуң сези—школачы, улуг уруу — бухгалтер, улуг оглу—механизатор, оон биче оглу—дээди эртемниг башкы. Маадыр-не боду хоочун малчын, хереженнер чөвүлелиниң активчизи, бот-тывыңгыр уран чүүл болгүмүнүң доктаамал киржикчизи.

Чалзаңмаа Түлүшовна Чимит-оолдуң он уруунуң улуу — кижи эмчизи, оон бичези шериг албаны эрттирип турар, бежи — школачы, үжү — чаш. Чалзаңмаа школада аштакчы, суурда хереженнер чөвүлелиниң кежигүнү болгаш бот-тывыңгыр артист.

Арыг-Бажының Маадыр-нелериниң кайызы-даа күш-ажылга кызымак, ажы-төлүнүң кижизидилгези дээш сагыш човаңгыр. Оларны чон хүндүлээр.

А. ДУГАРЖАП.

Коммунистиг күш-ажыл школаларында

ӨӨРЕДИЛГЕ БИЛЕ КҮШ-АЖЫЛ

1973—1974 өөредилге чылында Улуг-Хем районнуң ажыл-агыйларында коммунистиг күш-ажылдың 10 школаларында 280 ажыг кижи өөренип турар. Партия болгаш профвилел организациялары ол школаларга колдуунда сүт-бараан фермаларының ажылыпчилерин хаара тудуп, өөредилге болүктерин бүдүрүлге-профессия аайы-биле четчелээн.

Коммунистиг күш-ажыл школаларында кичээлдерни ажыл-агыйларның удуртукчулары, тускай эртемниглери болгаш көдээ школаларның башкылары эрттирип турар.

СЭКП райкомунуң чанында тургускан методиктиг чөвүлел (даргазы Х. Норбу) коммунистиг күш-ажыл школаларында өөредилге-кижизидилгелиг ажылды сайзыраңгайжыдар талазы-биле элээн ажылдарны кылган. 12 кижиден тургустунган ол чөвүлел ажылын план ёзутаар чорудуп, коммунистиг күш-ажыл школаларында өөредилгениң чоруп турар байдалын хынап, пропагандистерге арга-сүмени кадып турар. Чүгле чаа өөредилге чылында аңаа «ҮТКА 25 чылы», «Найырал» совхозтарның сүт-бараан фермаларында школаларның удуртукчулары Д. Довдун, У. Шаравин оларның илеткелдерин дыңнаан. Партия райкомунуң болгаш районнуң библиотекаларында «Коммунистиг күш-ажыл школаларының пропагандистеринге болгаш дыңнакчыларынга дузаламчы» деп булуңнарны тургускан, методиктиг чөвүлелдин чагыы-биле школаларның программаларынга дүгжүр кино-чуруктарны тус-тус кызыл-булунларга ие-еде көргүзүп келген. Ол ышкаш коммунистиг күш-ажыл школаларында методиктиг булуңнарны дерип, номнар болгаш көргүзүг материалдары-биле ээн эки хандырылган школалар аразынга шилчиир вымпелди тургускан. Ону «Найырал» совхозтуң Үрбүнде сүт-бараан фермазының школазы чаалап алган. Ооң кызыл-булуңунда «Саанчының өөредилге ному», «Сүттүң баштайгы болбаазырадылгазы», «Аныяк саанчыга» дээш өске-даа комдептерлер четчири-биле бар.

Районнуң методиктиг чөвүлели эрткен чылдың түннелдерин чугаалажып, чаа өөредилге чылында дыңнакчыларны четчелээр талазы-биле тодаргай ажылдарны организастап, пропагандистерниң семинарын эрттирген.

Мооң түннелинде районда чамдык коммунистиг күш-ажыл школалары көдээниң ажыл-ишчилерин нитти, экономиктиг болгаш профессионалдыг билиглер-биле чепсегелээр херекте элээн чедиишкиннерни чедип алган. Чижээ, улуг ажыл-агыйларның бирээзи болур «ҮТКА 25 чылы» совхозтуң Арыскында болгаш Иштии-Хемде сүт-бараан фермаларында коммунистиг күш-ажыл школаларында 55 кижи өөренип турар. Оларның барык шуптузу —коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары. Школаларда кичээлдер чогуур программа ёзугаар, айда 2 удаа эртип турар. Ында бүдүрүлгениң мурнакчы дуржулгазын өөренир, нептередириңче улуг кичээнгейни салып келген. Дыңнакчылар районнуң мурнакчы ажыл-агыйларынга барып, күш-ажылды организастааныбиле таныжып турар. Школаларның дыңнакчыларының мурнунга совхозтуң удуртукчулары, тускай эртемниглери, бүдүрүлгениң мурнакчылары илеткелдерни, дыңнадыгларны кылып, бүгү байдалдар дөмей болза-даа, бедик мергежил, кызымак чорук-биле эки түннелди чедип ап болурунуң чижээн херек кырынга көргүзүп турар. Чижээ, саанчы Суван-оол Дажы бодунда быжыглаттынган 21 инектиң бирээзинден-не 2395 кг сүт саалдазын канчаар чедип алганын солун, билдингир кылдыр чугаалаан.

Школаларның кичээлдеринге социалистиг чарыштың, ажыл-ишке ак сеткилдиг болурунуң айтырыгларын доктаамал көдүрүп, мурнакчылар Оюу Даваа, Байын Балдан, Кара-кыс Алдай-оол болгаш өскелериң-даа дуржулгазын өөренип эрткилээн.

«Улуг-Хая» совхозта Арыг-Бажының сүт-бараан фермазында коммунистиг күш-ажыл школазының пропагандизи, ында школа башкызы Чаш-оол Сунгарап кичээлдериң ажыктыын бедидер, дыңнакчыларны сонуургадыр дээш, хөй үүлдерни кылып келген. Ук ферманың коммунистиг күш-ажылдың шалыпчыларындан тургустунган коллективи «Бөгүн дүүнгүзүнден эки ажылдаар» деп кыйгырыгны салгаш, социалистиг чарышка бедик көргүзүтлерни чедип ап, районнуң фермаларының аразында бирги черни эзлеп турар. Ында школаның дыңнакчылары СЭКП ТК-ның партийга, чонга Кыйгырыын өөренип, таныышкаш, сүт саалдазын көвүдедир болгаш бызааларны менди камгалап алыр талазыбиле бедик хүлээлгелерни алган.

«Күш-ажылдың хостуу» совхозта коммунистиг күш-ажыл школазының дыңнакчыларынга ында партком секретары А. Дамын партияның болгаш чазактың чугула шиитпирлерин таныштырган. Социалистиг чарышты организастаарынга кандыг чаа үүлдер барыл, кышкы үеде планныг онаалдаларны долдур болгаш ажыр күүседир дээш чүү кылза чогуурул дээш ышкаш айтырыгларны көдүрген ол кичээл дыңнакчыларга солун болган. Ол ышкаш аңаа продукцияның бот-үнезинин, бүдүрүлгениң орулгалыг болурунуң дугайында ферманың ажыл-херектери-биле холбашкан лекциялар эрткилээн.

Чогаадыкчы ёзу-биле ажылдап, кичээлдерни амыдырал-биле сырый холбаалыг чорудуп турар коммунистиг күш-ажыл школалары тоску беш чылдың дөртку чылының онаалдаларын күүседир дээш демиселче көдээнiң ажыл-ишчилерин мобилизастаарынга чугула рольду ынчаар ойнап турар.

А. ДОНГАК,
облпрофчөвүлелдиң методизи.

Марксизм-ленинизмни өөренип турарларга

МАРКСИЗМ БОЛГАШ ООҢ ШҮГҮМЧҮЛЕКЧИЛЕРИ

Маркс биле Энгельс эртемниг коммунизмниң теориязын шинчилеп тургусканыдан бээр марксизмниң идея талазы-биле удурланыкчылары ол улуг өөредигни буруу шавар дээш оралдажыышкынын чаңгыс-даа хүн соксатпааннар. Чогум чүү болганыл ынчаш? Коммунистиг болгаш буржуаз идеологияларның бот-боттарынга удур демиселиниң төөгүлүг түннели бистиң үеним боттуг чүүлүнде тода илерээн. Ам чер кырында чүс-чүс миллион кижилер Карл Маркстың идеяларын чүгле чүүлдүгүзүп турар эвес, харын оларны амыдыралга боттандырар дээш оралдажып турар. Амгы үеде кижи төрелгетениң үштүң бир кезээ социализм биле коммунизмче хөгжүдениң оруунда чоруп орары — марксизмниң улуг типлелгелериндир.

Марксизмниң типлелгелиг базымнары В. И. Ленинниң ады-биле сырый холбашкан. Кара чаңгыс ылап шын революсчу теория болур марксизмниң ужур-дузазын Ленин бүгү талазы-биле тодараткан, ук теория кижи төрелгетениң билиглериниң бүгү түүнден тургустунуп, боттуг чүүлдериниң хөгжүлдези-биле бодунуң түннелдерин шүүштүрүп база оларның ылаптыг шыннын ниитилел-төөгү практиказынга хынап турар дээрзин ол айтып чораан. Марксизмниң бүгү тургустунган кезектери: философия, политиктиг экономия, эртемниг коммунизм—Ленинниң бижээн ажылдарынга, оон ажыл-чорудулгазынга улам ыңай хөгжүлдени алган болгаш улам тода билдингир апарган.

Ленин «кабинет эртемдени» болуп чорбаан, ол пролетариаттың аңгы демиселдери чоруп турда, марксисчи теорияны хөгжүдүп, ону революстуг чорудулгага удуртулга кылдыр көрүп, хөй сайныг хажыдышкыннар, нүүлдээшкиннер болгаш өскертилгелерден ооң арыг болуру дээш туржуп чораан. Бүгү делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң баштыңчызы болгаш теоретиги болуп келген бүгү ажылчорудулгазының үеэинде Ленин ревизионизмниң бүгү янзы-бүрү хевирлеринге удур чайгылыш чок болгаш эптеш чок демиселди чорудуп турган.

В. И. Ленин «Марксизм болгаш ревизионизм» деп кайгамчыктыг ажылынга революсчу улуг өөредигниң «узуткакчыларын» кам-хайыра чок сойгалап илереткен. «Бир эвес геометрияның аксиомалары (маргылдаа чок шынныг үүлдери) кижилериниң эргеажыктарын хомудады бээр үүве болза, ол үүлдер буруу шаптырып каантар боор деп, билдингир мерген сөс чугаалап турар болгай»—деп, Ленин бодунуң үүлүн политиктиг публицистиканың чайынчаак стиди-биле эгелээн. Ол мерген сөстү Ленин чаа бойдус-эртем теориялары-биле эргеги шагның төлөлекчилериниң «эң-не калчаалыг демиселиниң» чижээ кылдыр көргүскен. «Бо шаг ниитилелиниң мурнакчы аңгызын кегээредип чыдарынга болгаш организастаарынга шуут-ла бараан бооп, ол аңгының сорулгаларын айтып берип,— экономиктиг хөгжүлденiң дайлымындан — бо шагның тургузуун чаа ёзу-чурумнар-биле чайлаш чокка солуурун бадыткап көргүзүп турар Маркстың өөредии, шак ол өөредиг амыдыралдың оруунга бодунуң базым бүрүзүн тулчуушкун-биле чедип алыр ужурлуг болган деп үүлде кижи алдөпсинер чүве чок-тур» деп, ол оон ыңай бижээн.

Ревизионистер марксизмге удур үзүктел чок халдаашкыннарын ону «чогаадыкчы ёзу-биле» хөгжүдериве ол деп үвеге шырыңмаланып алгаш ийикпе, азы догматизмнин туруштарындан кылып турарын Ленин көргүскен.

Ревизионизмниң аңгы талазы-биле үндезиннерин сойгатап илереткишаан, В. И. Ленин ревизионистиг чайгылыышкыннарны тывылдырып турар тускай социал чылдагааннар барын демдеглээн. Капиталистиг кандыг-даа чуртка пролетариат-биле кады биче буржуазияның, биче хөренгитеннериниң калбак кезектери кеззеде кожа чоруур. Чогум-на олар ажылчын партияларның хүрээлениче биче буржуаз үзел-бодалдың халдавырын киирип турар. Ынчангаш оортан ревизионизмниң мындыг политиказы тыптып келир: «Бодунуң аажы-чаңын таварылга санында өскертир, хүннүң болуушкуннарынга, политиктиг аар-саар үүлдерниң эргилдерiнге таарыштынып алыр, пролетариаттың үндезин эрге-ажыктарын, бүгү капиталистиг тургузуунун, бүгү капиталистиг эволюциянын кол шынар демдектерин уттуптар, хензиг үеним боттут азы болур деп турар ажыктарын чедип алыр дээш ол үндезин ажыктарны каантар».

Ленин ревизионизмниң ийи хевирин адаан: бирээде, барыын үзелдиг ревизионизм, ол буржуазияның мурнунга чалча болуп турар, ийиде, төөн үзелдиг ревизионизм, ол дээрге «адыргак, сыңыг, сөс кырында хоолуургак, херек кырында... куруг хоозун биче буржуаз революционаризмден» өске үүг-даа эвес.

Келир үени өттүр көрбүшаан, В. И. Ленин ревизионизмге удур марксистерниң демиселиниң чайлаш чок калбарарын баш удур чугаалап чораан. «Бистиң ам болганчокла идея талазы-биле чурттап эртип турар үүлүвүстү: Марксты теория талазы-биле эдер дээр маргылдааларны, ревизионистер-биле тактиктиг чөрүлдээлер болгаш аңаа үндезилээн чарлыышкыннар кылдыр ажылчын шимчээшкининиң ийи-чаңгыс аар-саар айтырыгларының талазы-биле практикага ам үне халып кээп турар үүлдерни — бо-ла бүгүнү ажылчын аңгы кажан пролетар революциязы бүгү-ле маргылдаалыг айтырыгларны чидигленгирип, массаларның хөөннерин тодарадырда эң-не шуут ужур-дузалыг болур үүлдерге бүгү-ле чөрүлдээлерни мөөннеп алганда... уламна улуг хемчээлдерге ам-даа ыяап-ла чурттап эрттирер апаар» деп, «Марксизм болгаш ревизионизм» деп үүлүнге ол бижээн. Ол ындыг үеним бистер ам чурттап эртип турар-дыр бис.

Амгы үеде политиктиг болгаш идеологтуг демиселдиң чидигленiп турары, бир талазында, социализмниң чедиишкиниериниң өзүп, делегейде революстуг чорудулганың хемчээлинiң улам калбарып турары-биле, өске талазында, деп-шилгелиг күштериниң тевиндеп империалистиг буржуазияның туруштарының божаңайнып турары-биле шуут дорт холбашкан.

Антиимпериалистиг демиселге пролетаржы эвес массаларны хандыкшытканы-биле база ол ышкаш коммунистиг партияларның санының өскени-биле холбаштыр антиимпериалистиг фронтунуң чаа немелде күштериниң политика талазы-биле быжыг эвес туруштуу болгаш идеология талазы-биле быыпаан чоруу хаая эвес илереп турарын өөрбейн көрбейн барып болбас. Империалистер ол болуушкуннарны болдунар-ла шаа-биле ажыглаарын орааддажыр, оон-биле кады антимарксисчи, ревизионисчи агымнар-биле боттарының харылзааларын идепкейжидип турар. Ынчангаш олар хамыктың мурнунда пекин удуртукчуларының улуг күрүнезирек чарылдырыкчы политиказынче кичээнгей сала берген, чүге дээрге ол политика чөөн үеэлдиг ревизионизмниң кедергей тода илерээшкини болур. Пекин ревизионистериниң идеологиязы — маоизм болза марксизмден шуут ойталааны болур дээрзин дыка хөй фактылар херечилеп турар. Ол улам-на агрессчи, антисоциалистиг, биче буржуаз идеологияже шилчип бар чыдар. Ону ККП-ниң 1973 чылдың август 24-28-те болган X съездизи база катап бадыткаан.

Пекин удуртукчулары «кедергей революсчу» идеологтуг чажыртынышкынын шуут ап октааш, бүгү талазы-биле марксизм-ленинизмге, социалистиг делегейниң политиказынга болгаш эрге-ажыктарынга өжээнешкек күш болу берген съездиниң материалдары биле ооң болуп эткен байдалы кончуг тода херечилеп турар.

Улустарның тайбыңының болгаш айыыл чок чоруунун херээнге дошкун шылгалдалар таваржы берзе, Кыдат кезээде ССРЭ болгаш тайбыңга ынакшылдыг өске-даа күштер-биле кады чаңгыс лагерьге турар дээрзин амгы пекин удуртукчулары шаанда бадыткан турган. Олар ам ол туружундан бүрүнү-биле чайлаан дээрзин Чоокку Чөөн чүк кризизиниң чижээнден көрүп болур.

ККП-ниң X съездизиниң документилеринде тайбыңның, национал-хосталгалыг шимчээшкининiң херээнге бердингениниң болгаш ооңдаа өске үүлдерниң дугайында каас-коя сөстер эвээш эвес. Ынчалза-даа тайбың, национал хосталга болгаш социализм дээш демисежип турар күштер ленинчи чагыг өзугаар «политиктиг партияларны оларның сөзү-биле эвес, а херек кырында ажыл-хереэ-биле үнелээрин» шагда-ла өөренип алган. Совет Эвилелин болгаш ооңбиле кады турар акы-дуңма чурттарны бодунуң «эң-не бирги чергениң дайзыны» кылдыр чарлаан, пекин удуртукчулары делегей политиказының үндезин айтырыгларының талазы-биле империалистиг реакцияның талазынче ажыы-биле чайгылып киргеннер.

Национал-хосталгалыг шимчээшкинни ооң ынаныштыг эвилелчилеринге — ССРЭ-ге, бүгү социалистиг дем каттыштырылгазынга удурланыштыр тургускаш, ол шимчээшкинге бодунуң өжээнешкек чоруун ККП-ниң съездизи улам тода көргүскен.

Съездизиниң сөөлүнде делегейге, ылангыя Чоокку Чөөн чүкке болган дайынга база Чилиге болган контрреволюстуг эргилдеге холбаштыр Пекиниң таарымча чок үүлгедиглери улустарның антиимпериалистиг хосталгалыг демиселинге хамаарыштыр ооң улганыышкынының хоралыын көргүскен. Кыдат удуртукчуларын ол угланыышкынының дугайын СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев тайбыңга ынакшылдыг күштериниң Бүгү-делегей конгрезинге бодунуң чугаазынга мынча дээн: «Сөс кырынга олар агрессорнуң эжелеп алган черлерин дедир эгидери болгаш Чоокку Чөөн чүкке чөптүг тайбыңны тургузары дээш арабтарның чөптүг демиселин деткип турар бис деп бүзүредип турар, ынчаарга ооң-биле кады агрессияга таварышканнарга оларның эң шынчы өөнүктериниң — Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг дем каттыштырылгазының өске-даа чурттарының боттуг дузаламчызын бакка сугар дээш бүгү чүүлдерни кылып турарлар. Олар боттарын революсчулар бис деп адаттынып турар, ол хирезинде-ле, революцияның муң-муң маадырларының, Чилиниң ажылчын аңгызының болгаш күш-ажылчы чонунуң ооллар, кыстарының ханында булгашкан чили реакционерлериниң фашистиг хунтазының холун чүректиң ханызындан байырлап тудуп турарлар».

Ынчангаш бистиң үеним практиказы, делегейде болуп турар идеологтуг демисел Лениниң ажылында гениалдыг түннелдериниң шыныын бадыткаан. Амгы үеним ревизионизмниң теоретиктиг түннелдери барымдаа чок апарып, эртем анализи, үе, практика-биле хынаттынмас болуп турар, а ооң сүмелерин өдерген чамдык партиялар чедимче чок байдалдарга, аштырышкынга таваржып тургулаан. Ындыг байдалдарда капитализм биле социализмниң аразынга ооңургавас аңгы демисели ревизионизмге удур эптеш чок демиселдиң ленинчи дуржулгазын делегейни революсчу ёзу-биле чаартыр, социализм, коммунизм тургузар сорулгалыг бүгү күштериниң эң үнелиг чепсээ болдуруп турар.

Иван ПОДКОПАЕВ,
ПМА-ның тайылбырлаачызы.

ЫРАККЫ ТЕРЕ-ХӨЛДЕ

Депутаттар—бүдүрүлгеде

Совет эрге-чагырганың төлөөй — депутатты чоннуң айбычызы дижири таварылга эвес. Ужуражылга хуралдарына сонгукчуларның берген чагыгларын өй-шаанда күүседир, хамаарышкан девискээринде ажыл-агыйларын, өөредилге, культура албан чөрлериниң мурнунда сорулгаларны чедишкинниг боттандырар талазы-биле дээштиг хемчегларни организастаар хүлээлгелиг.

Шынаа көдээ Советтиң депутаттарының чеден хуузу ажылчыннар болгаш колхозчулар. Оларның хөй нуруузу материалдыг байлактың тургузукчулары болуп, колхоз бүдүрүлгезинде, культура фронтузунда идепкейлиг ажылдап турар.

«Тере-Хөл» колхозтуң үндезилекчилериниң бирээзи Максим Хуужаанның кадарган хою чыл бүрү хүр, чүс башка онааштыр үргүлчү тозандан өрү хураган ап келген. Эрткен чылын чүс хойдан-на 92 хураганны өстүрген. Кышка белеткели, дүк кыргылдазы база мактанчыг. Коммунист депутат ол талазы-биле хүлээлгезин эки күүседип, сонгукчуларына отчёдун доктаамал кылып турар. Оон хөрээнде «Социалистиг чарыштың тиилекчизи» деп демдек чайнап чоруур.

Колхозтуң хоюн он чыл ажыр малдап келген Чимис Севилбааны чон хүндүлээр, Каргының малчыннары мактаар. Депутаттың кодан хою чыл бүрү хүр, чаш төлү менди болуп келген, амгы баштайгы оолдаан чүс ажыг хоюнуң хураганы шупту бар.

Балыктыг сыннарында сарлык кадарчызы комсомолчу депутат Александра Бар-Хөө колхозтуң күрүнеге эзт садар планына биче эвес үлүг хуузун киирип турар. Бо чылдың бирги кварталында онааштыр 150 центнерни киирген. Билиглиг, культурлуг чурталгага хамаарыштыр хөрээженнер ортузунга ол кижизидилге ажылынын организакчызы.

Малчыннарга күзенчиг аалчы, он чыл почтачылап келген Чечек Дечиң депутат хүлээлгезин ак сеткилдиг күүсетпишаан, хөй-ниитиниң ажылынга база идепкейлиг. Ону чоокта болган отчёт-сонгулдаҥ хуралдан колхоз баштаар чериниң кежигүнүнге сонгааны таварылга эвес.

Кунгуртуг ортумак школазының башкызы депутат Мария Сержиниң класының өөредилгези 99 хуу болуп турар. Оон ада-ие-биле харылзаазы эки. Шынаа көдээ Советиниң депутаттарында организакчы шак ындыг кижилерни кайы-даа ажыл участогундан айтып болур.

Ф. БЕҐЗИ,
көдээ Совет күүскомунуң даргазы.

Бүгү-ниити ортумак өөредилге

Кижилерниң, ылангыя аныяк өскеннің билиги бедик, мергежили байлак болган тудум-на коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгалары чедишкиниг шиитпирлеттинери билдингир. Амгы үеде бүдүрүлгеге, көдээ ажылагыйга, өске-даа участокларга моон сонгаар бирги эзлчегде билиг-мергежилдиг кижилер ажылдаары негелделиг.

«Коммунистиг партия болгаш Совет чазак улус өөредилгезиниң мурнунга, ылангыя сөөлгү үеларде, чугула сорулганы салган. Тоску беш чылда аныяктарның бүгү-ниити ортумак өөредилгезинче шилчилгени бүрүн шиитпирлээрин онзалап айыткан. Ол чугула сорулганы боттандырарының көл баазазы — аныяктарның кежээки база бот-өөредилгелиг школалары болур.

Кунгуртуг ортумак школаның чанында консультация пунктузун ажыткан. Аныяктарның бот-өөредилгезинче, ылангыя кежээки школаның ажылынче өл пункт кичээнгейни угландырып, чамдык хемчегларни организастап чоруткан. Аныяк кижи бүрүзү ортумак эртемни чедип алыр деп ниити сорулга салдынып турар.

1973—74 өөредилге чылынга уткуштур хыналданың түннелинде янзы-бүрү чылдагаандан өөредилгезин арада соксатканнар хөй илереэн. Чижээ, VI класстан — 6, VIII класстан—9, X класстан—10, XI класстан — 13 кижи, оларны шуптузун аныяктарның кежээки школазында хаара туткан.

Аныяктарның бүгү-ниити өөредилге чурумун ёзугаар 30 хар чедир назылыглар Тере-Хөлде 60 хире. Оларны өөредилгеже бүрүн хаара тудар сорулга-биле колхозта комсомол организациязынга (секретары эш Ф. Хурлукка) данзыны ей-шаанда берген турган. Ол ышкаш шериг албаны эрттирер назылыг, VIII класс дооспаан оолдарның саны Шынаа көдээ Совет күүскомунга (даргазы эш Ф. Бегзиге) база билдингир. Бо талазы-биле тодаргай хемчег алдынмаанын. Кунгуртуг ортумак школазының башкылар коллективи база четпес ажылдаанын демдеглээр херек. Моон түннелинде ийнги чартык чылда кежээки школага үгле 34 өөреникчи арткан, өскелери кандыг-даа чылдагаан чокка өөренмейн барган.

Амгы үеде XI класстың өөреникчилери кичээлге эки белеткелдиг кээп турар. Оон башкызы Светлана Ховалыгны мактаар, өөреникчилернин аал-оранынга барып, онаалга күүседиринге, бот-кичээлге үргүлчү дузалап турар. Оларның хөй кезии механизаторлар. Чижээ, Володя Идам, Александр Чигден, Идам Сагаачы, Володя Шыырап болгаш оон-даа өскелер.

Кежээки школаның VIII база X класстарының өөреникчилери кичээлге четче келбес, оон уламнан чамдык үзүктелиишкиннер бооп турар. Колхоз баштаар чери, ында хөй-ниити организациялар бо талазы-биле кичээнгей салыры күзенчиг, ылангыя экзамен дужаар класстарның өөреникчилери-биле ажылды эжижидер.

К. КУУЛАР,
консультпунктунуң эргелекчизи.

Хүндүлел самбырада

Кунгуртуг-суурга барган кижи ында колхоз конторазының чанында диаграмма чурагайларны, көргүзүг самбыразын кылганын дораан-на сонуургап, олче кичээнгейин угландырыптар. Колхозтуң мурнакчы хөйжуларын, сакманщиктерин, ии болгаш сарлык кадарчыларын, тудугжуларны болгаш механизаторларны, ажылдың өске-даа участокларында үлегерлиг кижилерин хүндүлел самбыразында демдеглээн.

Оларның аразында А. С. Шоюнуң ажыл-ижин онзалап демдеглээри күзенчиг. Анна Сурасовна анныыр ажылынга 1956 чылдан азы барык он ийи харлыындан эгелээш, идепкейлиг киржип келген. Төрээн колхозунуң экономиказын улам быжыдарынга ол бо аразында чеже түннүг тывыш олчазын киирбээн дээр!

Моон чижээнге үгле сөөлгүүш чылдың айтырга-ла четчир: 1971 чылда 300 диин; 1972 чылда 50 ажыг диин, элээн хөй ас, күзен, киш; 1973 чылда 200 ажыг диин болгаш оон-даа өске. Аннаарда боду белеткенгеш, чарызын мунупкаш, колхозтан кандыг-даа шүүдел чокка, Аскалыг, Кара-Кол, Балыктыг сыннарынче үнүптер.

А. С. Шоюн үгле аннаарынга үлегерлиг эвес, колхоз бүдүрүлгезинин өске-даа ажылынга идепкейлиг киржип турар. Беш чыл хире ии малдааш, мактаттырган, колхозтуң сиген белеткелинге база үргүлчү мурнакчы болуп келген.

Дөрт уруглуг бот-иенин амыдыралы база-ла өскелерге үлегерлиг. Оттулар үүлүн хынамчалыг белеткеп ап, чайның хүннеринде, хостуг шактарында үргүлчү-ле амыдыралын ажыктыг талаларынче чүткүп, орадашкан чоруур. Кат үеэинде уругларын эдертипкеш, эзимнерже киириптер: сельпога чылдың-на чээрби хуудан эвээш эвес чимис аймаан чыып садар, ону бодунга база хире чергези-биле белеткеп алыр.

Анна Сурасовнаның Любазы VI класста, Костязы II класста, Людазы— белеткелде. Уругларының шын доругуп өзери, эки өөредилгеи дээш, ол аңчы ие онза кичээнгей салып, школа-биле харылзааны быжыг тудуп турар.

«Тере-Хөл» колхозтуң баштаар чери, ында партия, совет органнар Анна Сурасовна Шоюннуң ак сеткилдиг күшажылын үнелээр, колхозчу чон ону хүндүлээр. Оон тодаргай чижээн колхозтуң хүндүлел самбыразындан көрүп болур.

В. БАИР,
«Шынның» тускай корр.

Чонга бараалгал

Культура бажыңының «Тере-Хөлдүң чалгыглары» дээр агиткультбригадазы бодунуң ажылын колхозта партия комитетиниң хүн бүрү удуртулгазы-биле, план ёзугаар чорудуп турар. Оон составында янзы-бүрү мергежилдиг кижилер, колхозчу актив кирип, боттарының уран-мерген талангыларын чонга бараалгадып турар.

«Тере-Хөлдүң чалгыгларында» кандыг-даа ажыл участогунуң кижилери бар. Сельпонуң мурнакчы салыжызы Чом Кара-оолдуң аянныг үүү эзим одуртур чангыланы бээрге, үгле аалда малчыннар эвес-даларда кадарчылар безин таалаан тургулаар. Колхозчу дарган Идам Дарманың үүндүлерге ойнаары чаптанчыг. Эмнелге ажылдакчызы Людмила Сергееванын уран-чечен номчулгага мергежээни магалыг. Тудугжу кыстар Тамара Доржу биле Светлана Доржу олар танцылай бээрге, кижиниң көрүп-ле туруксаалы келир.

Бистиң бот-тывынгыр артистеривис боттарының мергежилин үгле Тере-Хөлдүң чонунга эвес, Тываның найысылалы—Кызылдың чонунга база бараалгаткаш, эрткен чылын багай эвес түннелдиг болган. Бо чылдың уран үүл көргүзүүнге белеткелди база кичээнгейлиг чорудуп турар.

Культура бажыңының агитбригадазы үнүүшкүннер үеэинде, концерттен аңгыда, солун лекцияларны, амыдыралчы беседаларны кылып, киноларны үндүрүп, малчыннарга медицина болгаш зооветеринария ажылдакчыларының дузазын чедирип, аъш-чем болгаш үлетпүр бараанныларының садын база организастап турар. Агиткультбригаданы колхоз баштаар чери транспорт-биле эки хандырып турарын демдеглээри өөрүнчүг.

Амгы үеде чогаалчы Кызыл-Эник Кудажының «Уйгу чок Улуг-Хем» деп номундан үзүндүнү шинжиди тургузуп турар. Бо талазы-биле белеткелге кижи бүрүзү идепкейлиг киржип, улам-на сонуурганчыг чаа саналларны киирип турар. Бистиң агиткультбригадавыс ам удавас эзлчеглиг үнүүшкүнче аъттанып, чонга бараан болур хүлээлгезин боттандырып эгелээр.

Б. ЭРЕНСЕН,
Культура бажыңының директору.

Дагда кыштагларда

Кара-даа баарга мал хүр, кыштаг бүрүзүнде чеменер четчир. Иван Найданнын 530 хоюндан февральдың баштайгы чартында 327-зи оолдаан, хураганнары шупту бар, ында беш сакманщикти быжыглаан.

Кыргыс Данзынның кыштаанда ам-даа 500 центнер көк-сула, 100 ажыг центнер ногаан сиген хевээр, дус база четчир. Иван Чигжит, Чап Дамдын, Валерий Туулай болгаш өске-даа малчыннарның кодаында малы күскү хевээр.

Күзел-бодаллар үүл дизе малдын, ылангыя боос азы чаа оолдаан хойнуң, хураганның суггарылгазынче, почта тарадылгазынче кичээнгей салыры чугула.

Ч. ВАСИЛЬЕВ.

ИВИ АЖЫКТЫГ МАЛ

Бистиң ививис 1954 чылда чүле 30 баш турган, бо аразында ол 1240 чедир өскен, а 1973 чылдың эгезинде турганынга ам 124 баш немешкен. Колхозтуң бүдүрүлге планында азы социалистиг хүлээлгеде эрткен чылын чүс мыңдыга онааштыр 84 анай алыр турган, а шиитпирлиг үшкү чылда 83 ии оглун менди дорукторган.

Ии— өске малга бодаарга, ону ажаап-тежээринге улуг шүүдел болбас, аңаа чарыгдал эвээш үнер, а ажыктыг талазы база эки. Эрткен чылың колхозтуң центнер хой эдинин боттүнези 111 рубль, инектин 97 рубль болган, а центнер ии эдинин оон ыракта чиик — 81 рубль болган. Оон судунуң үскүү өске малдыындан база бедик.

Шагның кандыг-даа үеэинде бойдустуң бергелеринге шыдамык, хар улгадырга аңаа улам таарымчалыг, тургузу азырал, кажаа-турлаг негеттинмес. Амгы үеде бистиң ии коданнарывыс Каргының болгаш Тарбагатайның сыннарында менди, хүр кыштаглап турар.

Бистиң колхозтуң күрүнеге чыл бүрү садар эдинин 30—40 хуузу ии малдыы болуп турары база таварылга эвес. Ол ышкаш анныыр-тывыш ажылынга ии онза чугула. Колхоз чыл бүрү 50 ажыг кижини аъткарып турар, оон биче эвес олча-ажык кирип турарын база айтыр херек.

Бүдүрүлге планын азы социалистиг хүлээлге ёзугаар бистиң ививие бо чылын, күрүнеге садарындан ангыда, ниитизи-биле 1300 чедир өзер ужурлуг. Ол сорулганы чедип алырынга бисте бүгү арга-курдавыр бар. Ии малдаарынга мергежээн Тожу Сотпа, Серафим Даваа, Юрий Сандак ышкаш дуржулгазы байлак, өскелерге үлегерлиг кижилерни айтыры чөптүг.

Тере-Хөлдүң ивиге таарымчалыг тайга сынын, аңаа чогумчалыг одар чимизин алгаш көөрге, ол малдың баш санын беш мүң чедир өстүрүп болур. Кандыг-даа ажыл-хереки кижилер, кадрлар кылып бүдүрер болгай. Бо айтырыг бисте четпес тургустунганын база айтыр херек. Ивижилер эзлчеглиг кадатче шилчээн болза-даа, оларны чуртталга бажыңбиле ам-даа четче хандырбаан.

Ии малдап өстүрерине мергежээн хоочун кижилернің назыны улгаткан, а аныктарны аңаа өөредир, олче хаара тудар хемчеглер албайн турары хараанчыг. Ол ышкаш колхозтуң зооветеринария ажылдакчылары ыраккы тайгаларда коданнарга ховар аалчылар болбушаан. Үнүүшкүннүг салыг организастаар, кино болгаш культура бригадазының үнүүшкүннерин кылыр айтырыгже кичээнгей салыры күзенчиг.

Б. ТАМАА,
ии бригадири.

Делегей бо хүннерде

СОВЕТ-ФРАНЦУЗ ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР

ПАРИЖ. (СӘТА). СӘКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыконуң Францияның даштыкы херектер министри М. Жобер-биле февраль он беште чугаалажыышкыны болган.

Совет-француз талаларның аразында политика талазы-биле доктаамал консультацияның практиказының уламчылалы болур ол чугаалажыышкыннар үеэинде А. А. Громыко биле М. Жобер делегейниң хөй-хөй айтырыгларының талазы-биле санал-оналын солушканнар.

Ол-ла хүн Францияның даштыкы херектер министри М. Жобер А. А. Громыконуң алдары дээш шайлалга тургускан. Министрлер аңаа чүве чугаалааннар.

М. Жобер бодунуң чугаазычыга Франция биле Совет Эвилелин «херек кырында боттуг үүлдер чоокшулаштырып турарын» айыткаш, ийи чурт аразында харылзааларны улам экижидеринге франция-совет холбааның чугулазын онзалап демдеглээн. М. Жобер совет-француз садыгны хөгжүдериниң улуг арганларының болгаш чугулазын база демдеглээн. Экономиктиг харылзааларны 1971 чылдың франция-совет документилериниде айыттынган политиктиг чоокшулажыышкын-биле холбаштыр калбартыр ужурлуг деп, ол айыткан.

А. А. Громыко харыы сөс ап, чүве чугаалааш, бистиң чурттарывыстың аразында үргүлчүүн политиктиг харылзаазы кайы хире чугулазын Силериниң мырыңай чаа маңаа чугаалаан үүлдериңер база катап бадыткап турар-дыр деп чугаалаан. Делегей айтырыгларында чугула рольду ойнап турар күрүне болур Францияның Совет Эвилелибиле кады ажылдажылганы быжыглаарына белеминг бедин-биле үнелеп көрүп турар бис. Ындыг кады ажылдажылга ийи таланың харылзаазынга-даа, делегей херектеринге-даа ажык-дузалыг.

СӘКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежневтиң Францияга болгаш Франция Республиканың Президентизи дээрги Ж. Помпидунуң Совет Эвилелинге аян-чоруктары, оларның Заславльга база Рамбуяга ажыл-хереки ужуражылышкыннары бистиң чурттарының аразында найыралдыг харылзааларны калбартырынга сөөлгү чылдарда тодарадыкчы ужур-дузалыг болган. ССРЭ биле Францияның аразында консультациялар болгаш кады ажылдажылганың принциптериниң дугайында протоколда советфранцуз харылзааларының бедик деңнелдиин айыткан. Ол чугула документилериниң болгаш бедик деңнелге харылзааның бүгү негелделерин быжыы-биле барымдаалаарынга Совет Эвилели шиитпирлиг.

Бистиң чурттарның чаңгыс угланыышкын-биле кылыы турар күжениишкиннери делегей харылзааларының талазы-биле эки үүлдерни тывылдырып хөгжүдериниге эвээш эвес чергелиг идигни берип турар. Чогум-на ынчангаш бистиң кады ажылдажылганыс амгы үениң амыдыралының чугула фактору бооп турар. Ынчалаа-даа делегейде байдалды үндезини-биле экижидер диле, ам-даа хөй үүлдерни кылыры негеттинип турар.

Чижээ, Европага айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга талазы-биле чөвүлел хуралды чедишкиниг доозарының дугайында чугаа чоруун турар. Совет Эвилели биле Франция — кайызы-даа Европаның төөгүзүнге турун көрбээн ындыг эгелээшкин херек кырында боттанызын дээш улуг үүүн киирген.

Ону күзеп турар өске-даа күрүнелер-биле кады олар ук чөвүлел хурал шалыпкын эртер болгаш Европаның улустарынга ажыктыг түннелдериг болзун дээш хөй үүлдерни кылырынга бүзүреп турар бис.

Израиль шериглери оон эжелеп алганы араб девискээрлерден долузу-биле үндүрүп, ол районун бүгү күрүнелериниң айыыл чок, хамаарышпас чоруун хандырып, Палестинаның араб улузунуң дүрүм ёзугаар эргелерин хүндүлеп көөрүнге үндезилээш, Чоокку Төөн үүктүн айтырыын үзе шиитпирлээриниң дугайында чугаа база бооп турар. Бо айтырыг талазыбиле Совет Эвилелиниң болгаш Францияның туружу чоокшулажын турарын чугаалаары өөрүнчүг-дүр.

Мында чугаа болза Вьетнамга дайынны соксадыр болгаш тайбыңны катап тургузар дугайында париж дугуржулгазын аңаа ат салган бүгү талаларның чугаа чокка күүседириниң, Индий—Кыдаттың бүгү улустарының дүрүм ёзугаар эргелеринге болгаш эрге-ажыктарынга дүүштүр ол районга политика талазы-биле таарыштырылганы туюлунга чедир шиитпирлээриниң дугайында болуп турар...

Бистиң чурттарның кады күжениишкиннерин болдуруп болур база бир чугула айтырыг бар-дыр дээрзин санал-онал солчуушкуннары бадыткаан деп, А. А. Громыко демдеглээн.

ВДР-де амгы үеде тулугжунуң профессиязы ышкаш ындыг харыысалгалыг болгаш хүндүүг профессия чок апарган. Дайын аар-берге үрегдээшкиннерни кылган. Дайынның болдурган балыгларын эвиртери, бузулган хоорайларны болгаш суурларны, оруктарны, көвүүглерни, бүдүрүлге чөрлерин катап тургузары — тайбыңны катап тургускаанының соонда республиканың эң чугула сорулгазы апарган.

ЧУРУКТА: хөрээженнерден тургустунган орук сөптеп, кылыр бригаданың удуртукчузу Ле Тхи Туа. Оон бригадазынга кызымаккай күш-ажыл дээш «Социалистиг күш-ажылдың бригадазы» деп хүндүлүг атты тывыскан.

ВИА—СӘТА-ның фотозу.

ПРАГАДА ДЕЛГЕЛГЕ

ПРАГА. (СӘТА). В. И. Ленинниң Прагада музейинге февраль 14-те ажыттынган «Ленин-биле кады» деп делгелгени Н. К. Крупскаяның төрүттүнген хүнүнден бээр 103 чыл болганынга тураскааткан.

Чехословакияның «Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң кежигүнү, Чехословакияның Хөрээженнер Чөвүлелиниң даргазы Густа Фучикова чүве чугаалаан. Ол эң ылангыя 1935 чылда Москвага Надежда Константиновна-биле бодунуң ужурашканының дугайын сактып чугаалаан.

ШЫҢГЫЫ ЧӨРҮЛДЭЭ

НЬЮ-ЙОРК. Нефтиниң колла садып алыкчылары бооп турар капиталистиг чурттарның Вашингтонга болган чөвүлел хуралы Каттышкан Штаттарның болгаш оон Барын Европада чаржалакчыларының кордаашкынын бадыткавайн барган.

«АКШ-тың баштай күзеп турган үүнделдерин ол чөвүлел хурал бербейн барганы билдингир-дир»—деп, «Джорнэл оф Коммерс» солун бижээн.

Вашингтонга болган ужуражыышкынга АКШ биле Францияның аразында база «ниити рынокту» чурттарының-даа аразында политика талазы-биле шыңгыы-чөрүлдээниң турун турары көрүнүкте чүве ышкаш тодаргайы-биле көзүлгенин солуннар ажыы-биле миннин бижип турар.

«Уолл-стрит джорнэл» солуннуң бижип турары-биле алырга, Франция ол ужуражыышкынны «Европага политика талазы-биле тергиидээшкинче америк таланың түүкүлү» кылдыр көрүп турар.

ЛОНДОН. Вашингтонга болган чөвүлел хуралдың түннелдеринге холбаштырган үүлдерин Лондонуң солуннары «Атлантика эвилелинде сандараашкын», «Европаның кризизи», «Ниити рынок» шимчевестеп, мунчураан» — деп, эгелер-биле парлап турар.

«Таймстың» бижип турары-биле алырга, ол чөвүлел хурал «ниити рынокка» дыка-ла аар болгаш өлүмүг согуг болган». Оон түннелинде Европаның экономиктиг бөлүгленишкининиң иштинде чөрүлдээлер тодаргай көстүп келген.

ПАРИЖ. Францияның даштыкы херектер министри М. Жобер француз радионуң айтырыгларына харыызынга Зашингтонга болган чөвүлел хуралдың чамдык чугула негелделеринге бодунуң чазааның канчангаш чөпшээрешпээнин тайылбырлаан.

Францияның «Ниити рынок» талазы-биле эвилелчилери, эң ылангыя ГФР, кады ажылдаа кылган туружундан ойталаанын М. Жобер демдеглээн. Ол турушту ёзугаар алырга, Вашингтонга чөвүлел хурал үезинде олар үүгле санал-онал солчуушкуну кылыр болгаш нефть бүдүрүп үндүрүп турар араб чурттарга удур кандыг-бир бөлүгленишкинни тургузарындан ойталаар ужурлуг турган. Ындыг турбуже европейжи бөлүгленишкининиң Министрлер чөвүлелиниң даргазы ГФР-ниң даштыкы херектер министри В. Шеель «Ниити рынокту» кежигүнү тос чурттуң аңаа берген чагыын чамдык таварылгаларда өскээр тайылбырлап турган» деп, министр айыткан.

Нефть дугайында ийи таланың дугуржулгаларын чарырынче болгаш «кара алдын» бүдүрүкчүзү чурттар-биле экономиктиг кады ажылдажылгаже Францияның түүкүлүн араб чурттарның деткин турарын «Круа» солун бодунуң үүлдеринге демдеглээн.

Италияның, ГФР-ниң, Австрияның, Япониянның болгаш өске-даа чурттарның парлалгазы Вашингтонга болган чөвүлел хуралдың түннелдериниң дугайында үүлдеринге нефтини бүдүрүп турар чурттарга удур нефтини хереглеп турар чурттарның бөлүгленишкинин тургузар дээш АКШ-тың кылган оралдажыышкынының буураанын, ол ийи таланың аразында чөрүлдээнин ханылаашкынын болгаш «Европейжи бөлүгленишкинде шуут сандараашкынны» ук чөвүлел хуралдың көргүскенин онзалап демдеглеп турар.

(СӘТА).

ЯНЗЫ-БҮРҮ МЕДЭЭЛЕР

БЕЛГРАД. ЮСФР-ниң президентизи И. Броз Титонуң чалааны-биле ында Мексиканың президентизи Луис Эчеверрия үш хүннүң албанның аян-чоруун кылып чеде берген.

БОНН. Барын Германияның бундестагының даштыкы херектер талазы-биле комиссиязы ядролуг чепсекти неперетпес дугайында Керээни күштүг кылдыр бадылаан. Ону бундестагның депутаттарынга чугаалажып, көөрү-биле киргеп-биле бадылаан.

РИМ. Палермода (Сицилия) террорист кем-буруулуг идеттеринің бөлүүнүң 40 баштыңнарының хөрээн көрүп, судтан эгелээн. Оларның дыка хөй өлүрүкчү үүлгедиишкиннери, даштыкыдан чажыт садыг, эң ылаңгыя наркотиктер садыглааны дээш буруудадып турар.

МАДРИД. Испанияның сонгу талакы районнарында улуг күштүг шуурган девдеп турар. Ол шуурган үеэинде Вильбао хоорайдан ырак эвеске чүүктүг демир-орук составын аңдара таанкан. Элээн хөй балыкчы судноларны болгаш буксир-соөртүкчүлерни сугже кирер чалгыыкан.

НЬЮ-ЙОРК. Суук пропаңхейлиг доскаарлар соөрткен бир демир-орук составы Овеонта (Нью-Йорк штат) хоорай чанынга чорааш тайгаш, андарлы берген.

САН-ХОСЕ. Никарагуаның чонунуң хөй кезиниң эң-не ядыы-түрүгги чоруунуң уржуундан боттарының ханың садары—амыдыран, аргастарының кара чаңгыс аргазы болу берген. Никарагуада хоргадан турар куба контрреволюсчулар хан хүлээн алыр черлерни организастаан, ядыыларның дужааган бир литр хапын каш-ла долларбиле садып алгаш, ону АКШче, Испанияже болгаш өскеда чурттарже улуг өртек-биле садып үндүрүп турарлар.

ДЕЛИ. Келир бет чылда Индияга хем транспортун хөгжүдеринче онза кичээнгей салыр. Ынчангаш хемге чоруур катерлерни кылыры көвүдээр, чаа-чаа суг оруун ажыдар деп, үлетпүр хөгжүлдезиниң министриниң оралакчызы П. Мукерджи парлалга конференциязында чугаалаан.

ХАНОЙ. Профэвиледдериниң Бүгү-делегей каттыжыышкынының даргазы Энрике Пасторино Вьетнамның профэвиледдер каттыжыышкынының съездизинге чүве чугаалааш, вьетнам улустуң шыныг херээнге эп-сеткил каттыжыышкынын илереткен.

ПРАГА. Чехословакияга бо чылын кажангызындан-даа эрте час дүшкевиндеи хову ажылдары эгелээн. Словакияның мурнуу районнарында тараа чаштырылгазы эгелей берген. Республиканың дыка хөй областарының күзүн чашкан тараа шөлдериниң кырында чемишчидилге быдаардыр чашкан самолёттар кестүп келген.

ВАРШАВА. Улусчу Польшада көдээ ажыл-агый машиналарын бүдүрүп үндүрери улам көвүдеп турар. Плоцкиде комбайн заводу болгаш Стшельцте картофель ажаап алыр машиналар заводу боттарының продукциязын кылып үндүрерин мурнукузундан дыка көвүдедип турар.

СТОКГОЛЬМ. Ында февраль 13-тен эгелээш чурт иштинге ужар хеме-биле пассажирлер аргыжылгазының өртээн 3-5 хуу чедир улгаттырганының дугайын чарлаан. Ужар чүүл компаниялары ону кывар чүүлге чарыгдалдың улгатканы-биле холбаштыр тайылбырлап турар.

КАРАКАС. Венесуэланың чагырыкчы социал-христиан партиязы Чилиде фашистиг диктатураның болгаш Боливияда шериг эрге-чагырганының ханныг үүгедиишкиннерин буруу шапканын медеглээн. Ол партияның удуртукчулары аңаа болган хуралынга чили улус-биле эп-сеткил каттыштырылганын илереткеп, Чилиде болгаш Боливияда политиктиг үзел-бодалдары дээш хоругдаттырганнарны хостаарын негээн.

БУЭНОС-АЙРЕС. Урутвай шеригниң болгаш полициянның кезектери Монтевидеода парлаттынып үнүп турар чөөн угланыышкынның «Марча» дээр неделя санында үнер солуннуң бажыңын эжелеп алгаш, редакцияга база типографияга чиндиишкинни кылган. Солуннуң директору Карлос Киханову болгаш алаан каш ажылдакчыларны тудуп хоругдаан.

САН-ХОСЕ. Коста-Рикада ажыл чок кижилериниң саны эрткен чыл дургузында 33 хуу көвүдээн. Чурттуң күш-ажыл болгаш социал хандырылга министерствозу ол дугайын чарлаан.

ТРИПОЛИ. Ында «Тексако Оверсис петролеум компани», «Калифорния Азиатик компани», «Либиан-Америкэн ойл компани» деп үш америк нефть компанияларын хураганының дугайын чарлаан.

КОТОНУ. Дагомеяның чазаа чурттуң колония турган үеден тура артып калган административиг тургузуун чаарткан. Ынчангаш можулаарны, округтарны, көдээ база хоорай коммуналарын тургузуп турар. Ол ышкаш можулар Советтерин, округтарның болгаш коммуналарның комитеттерин — эрге-чагырганың сонгулдалыг органнарын тургузарын база көрүп турар.

(СӘТА).

УТТУНДУРБАС ХҮН

(Төнчүзү. Эгеан № 41 «Шында»).

Молдурга өөрүп турган. Бригадазында «шуптузу — чаңгызы, чаңгызы — шуптузу дээш» демисежин турары чүгле ону эвес, а хойну хей-аът киирип турган.

— Молдурга Донгакович, оолдар ажылын дөзар деп барганнар-дыр, силерниң-даа дузаңар көрүксевес эрлер-дир бо, кожаларыңарның ажылын сонуургап көрөлиңерем, «кыйындан көскү, кырындан харангыр» дижир болгай—деп, Молдурганың бодалын Сотпа үзе киргеш.

Олар ийилээ септекчилер кезии чоруп турда, бир чай арызында бригадир тура:

— Молдурга Донгакович, бригадавыска чаа «ДТ-75» бөзр-дир. Хөй чыл ажылдаандаа болза, ам канчаар, тракторуларны оон-биле солуп алыр болган-дыр силер ийин.

Ону дыцнаап Молдурганың арны дораан ширинн апаргаш, ыцай-бөзр чоогунда улус барчогун көргеш:

— Ынчап болбас, чаа тракторлар кэргө-ле, хоочун, аргадуржулгалыг трактористер дэш бистерже сунар-дыр силер, а аныяктар эрги, кырган тракторларга ийи-үш чыл ажылдааш, чилчин үстүн, сонуургалы чидип каар-дыр. Оон соонда ажылга ызырымас чүве ол. Бодап көрүцер даан, чеже-даа аныяк шыдалдыг болза, шапты балды-биле чеже ыяш доорап болурул. Ортунай, Кодур-оол, Бегзи сутлар арга-дуржулга, билиг талазы-биле бистерден ам үүнүн талазы-биле дораларыл? Чок! Оларга ам чаа, «чидиг балдылар» тутсур үе келбөөн бе? Мөөн хуумда күзелим, бир эвес арай деп-ле чаа трактор алыр болганда Ортунайга бер-ээ ажырбас. Сен дег, шеригден келген-не чылыдан эдлечиш ажылдаар эжим-дир, эки билир мен, ар-хей чүве. Ол дугайын кол инженерге-даа болза дыцнадыр мен—дэш харыы манагынган.

— Дүүн кол инженер-биле дугурушкаш, чаа тракторну Ортунай-биле силер ийиниң бирөзиниге бөзр болдувус. Канчаарга-даа чаа трактор-дур, «этке эки ээ, кижээ эки эш хөрек» дэр болгай, өөренип көрүнер...»

— Ынды-дыр харын, кол инженер Ортунайга бала бүзүреп турар-дыр—деп, Сотпаны үзе киргеш хүлүмзүрүшаан. — Этке эки ээ бистивиде Ортунай-ла болгай — дэш, дугуруштувус дигензиг холун сунган.

Даглар эдээнден эгелеп хүнүң аккыр чырыын карака-кара хөлегелер кыза-кыза черниң кырындан ойладып турганнар. Хүн ажыл-ишчи черден бодунуң чырыын эдертип алгаш, даглар артынче ажытталып бар чораан. Хову бригадазындан үнген машина суурнуң топ кудумчуузуче эспкен.

Бригада кежигүнериниң арын-шырайында-даа, сеткилсагыжында-даа өөрүшкүнүң оду чалбыыпталып турган. Олар ажылын боттарының шиитпирлээн хүнүнде «Сөглөөн сөс, керткен ыяш» дээнзиг дооскаанар. Ол ажылчын кижиге эң-не үнелиг, эң-не бедик өөрүшкү.

Молдурга машинадан дүшкеш бажыңыче утлаткан.

—Молдурга Донгакович, бичии манаттыңар ам—дизе-ле Ортунай кожаландыр маңнап келген.

— Дыцнап тур мен—дэш Молдурга эглип келген.

— Ам кіубка комсомол эге организациязының хуралы болур. Партияга кирер рекомендация бөзрин дилеп билдиринкин берген кижи мен. Бир эвес комсомолчу эштерим ону шиитпирлепсе, силер меңээ рекомендацияның бирөзөзин берип болур силер бе?— дэш, Ортунай Молдургадан карак салбайн көрүп алгаш, харыы манап турган.

«Эр-хейлер комсомолчулар, бөгүн суурнуң коммунистери чаа билеттер ап турда, партияга чаа немелде күш бөзрин күзеп турарлар-дыр» деп бодал оон бажыңга киргеп.

— Чажыргаш чоор, ону мен сеңээ сүмелээр бодап чордум. Сээң бодуңнуң ындыг күзел илереткениң кончуг эки-дир. «Түңнел ажылды кылганда көстүр, бүзүрел идегелди шынзытканда төрүттүнер»— дэр болгай, сенде түңнел-даа бар, бүзүрел-даа бар-дыр, эки белеткен, а рекомендацияны күзелдим-биле бөзр мен — дэш, Молдурга хаварыкталып дадыккан холу-биле Ортунайның холун дыңзыг туткан.

«ШЫННЫН» Конкурузунга

Ортунай турган черивден, ушкан кушсуг, эрес маңнаткан. Молдурга бажыңынче чоокшулап орда, оглу Орлан уткуй маңнап келген.

Молдурга өг-бүлезин ол хире маңатканының ужурун буруузунуп, таймылыралаар ужурга таварышкан.

Каш хүн белеткээн аъш-чемин Сереңмаа үр болбаанда стол сыңмас кылдыр делгепкен. Молдурга өөнүң иштибиле, бир-ле улуг дой болган ыышкаш, омак-хөглүг аштаныр-чемненип олурганнар. Черинң чараш чечээ хүн карааа көрген бодунуң чазык шырайын чажары дег, амыдыралдың көзүлбес хүнү ажылчының өг-бүлезинче сеткилдің ханызындан өөрүшкүнү чажып турарына Молдурга өөрүп чоргаарланып олурган.

Уруглары удуп чыдыптарга, Молдурга кадайы-биле чем столунуң кырын аштааш, удуурунга белеткени бергеннер. Молдурга костюмунуң карманындан эртен райкомга кыры-биле үгүүртүр көргени партбилединн уштуп эккелгеш, холунга суйбан тудуп, баштайгы арнын ажыдыыкаш, көрүп орган. Оон сагыжынга киргеп бодал чаңгыс. Ол болза улуг Ленинниң совур-хевири оон чүрөзнин дужунга меңгезп-биле чоруурун: «Партия дээрге Ленин, Ленин дээрге партия» деп улуг шулукчүнүң сестерин Молдурга сактып, хандыр боданып олурган.

Сереңмаа ашаанның чанынга чедип келгеш, холдарын Молдурганың эктинге салгаш, сиңниктир турупкан. Бодунуң хоюг салаалары-биле ашаанның эгиннерин суйбан турда, Молдургазының коммунист болур баштайгы күзелин илередип чугаалаан сөстерин сактып келген: «Өглениип алыыл, оон соонда кезээде чаңгыс дем-биле чуртаар бис. Мен ынчан партия кежигүнүнге база кирип алыр мен, чонга чоргаралдыг, өгге өөрүшкүлүг амыдырал тудар бис»...

Кадайының ханы бодалга алыскаанын Молдурга эскергеш, каш чылдар соңгаар көрген.

Ынчан Молдурга он дөрт харлыг турган. Үр ааравш, ачазы мөчүп каарга хой дуңмалары-биле өскүс артканн. Бодундан биче дөрт кижи. Ажы-төлү ындыг байдалга таварышса-даа, ачазы ко апаарга-даа, хөөржүдүп-даа турда, аваазының караандан чаш төктүп турганын ол көрбөөн. Ыы-сыы-биле турган уругларының мурнунга нениң кызын туттунуп турганы ол. Ачазын хөөржүткениниң соонда суурда партия организациязының секретары Доржу олариың бажыңына келгеш, Молдурганың аваазыбиле чугаалажып ора, эптиг үени манап алгаш: «Бо оолдарның ачазының партбилединн алыр дээш келдим»—деп бир-ле кээргенчиг үн-биле чугаалаан. Аптаражыгаш иштиден камныг ораан каан аадаңны часкаш, ашаанның партбилединн алгаш партия секретарынче аваазы сунган. Молдурга ынчан эскерип казн. Аваазының холу, кыышкы соокка доңан кижи холу ышкаш, сиринейни-сиринейни секретарьже утлап бар чораан. Кажан партбилет өске холга чеде бөзрге, аваазы Молдургаже «ачаңның эң-не үнелиг үүлү база бисти каапты» дигензиг көргеш, барла шаа-биле ишкирнигин ыглай берген.

Секретарь Молдурганың аваазын оожуктургаш, кезек чугаалажып орупкан. Молдурга Доржу дарганы үдепкеш, бажыңына кирип кэргө, аваазы арнын ийи холу-биле дуй тудуп алган орун кырында ыглап чыткан. «Ачамның партбиледи аваамга безин ол хире хараадаанчыг болганда, бичежек кызыл өңнүг партбилетте ачам-аваммың бир-ле ниити чүвези бардыр»—деп бодал бажыңга кирерге, Молдурга диштерин быжыдыр ызырынгаш, чараазын улай-улай ажыргаш, ыглап турган дуңмаларын аргалай берген. Ол хевзөр Молдурганың караанын чажы төктүп көрбөөн. Амыдыралында кадыг-бергеге, муңгаралга таварышканда ол үени сактып келгеш, Молдурга дораан ширинн апаар.

Ол бүгүү Молдурга бо-ла сактып кэр. Оң кара чажындан ачазыныы ышкаш партбилеттің ээзи болуксай берген ужуру-даа ында.

Эртен эрте ажылче үнерин сактып келгеш, Молдурга кадайы-биле удуур өрөлче кире бергеннер. Ынчалза-даа олар үр-ле удуксавайн чытканнар. Кижи бүрүзүнүң бодалы эртенги хүн. Молдургага хөлчок кыска ышкаш сагындырган бо хүн кажан-даа уттундурбас хүннериң бирөзи болган.

Кара-оол НАТПИЙ-ООЛ.

Улуг-Хем район.

ДЫШТАНЫР ХҮНДЕ КЫЗЫЛЧЫЛАР ТАЙГА СТАНЦИЯЗЫНДА

Л. ГОЛЬЦОВТУҢ фотозу.

АМУР ХЕМНИҢ ЭРИКТЕРИНДЕ

ССРЭ-ниң ИХМ-ниң Хабаровск хоорайда школазы милициянын офицерлерин белеткеп турар. Ында бистиң чаңгыс чер чурттугларывыс база өөренип турар.

Школага чеде бөзримге, оон начальниги полковник Виктор Георгиевич Журавлев мени чылыы-биле хүлээп алгаш, школаның ниити сорулгазыбиле таныштырып, Тывадан ында өөренип турар курсантыларның дугайын чугаалап берди:

—Бо школа ИХМ-ниң Ыраккы Чөөн чүктүн болгаш Чөөн Сибирьниң автономнуг республикаларында, крайларында, областларында органнарынга ортумак билиглиг кадрларны белеткеп турар. Тыва АССР-ниң Иштики херектер министерствозунуң чоруткан курсантылары база бар болдур ийин. Силерниң республикадан келген эштер эки өөредилгелиг, шынгыы чурум-сагылгалыг, хөй-ниити ажылынга идепкейлиг киржин, милиция ажылдакчыларынга чугула билиглерни чедип алыр дээш кызыл турар. Ылаңгыя Янов Сандык, Сергей Демир-оол, Александр Журавлев оларны перспективтиг эштер деп санап турар бис. Сандык шыырак спортсмен-волейболчу. Хоорайга тускай даалгаларны чедиишкиниг күүседи келген. Журавлев школага келгеш, коммунист болган дээрзин демдеглээрге-де, ол хөйну чугаалаарлыр.

Школа начальниги политкижизидилгелиг ажыл талазы-биле оралакчызы капитан В. Шлема-биле курсантыларның чурттап турар өрөөлдеринге чордувус. Ында бир өрөөлде-ле үш кижи чурттап турар, арыг-силиг, чырык, аалчылар бажыңының өрөөлдери сагындырар. Мында өөренирингe таарымчалыг бүгү байдалларны тургускан болду.

Түңнелинде полковник эш Журавлевтуң дилээ мындыг болду:

—Тыва АССР-ниң ИХМ-ниң кадр органнары школаже чорутса чогуур кижилерни чылдын-на чедир чорутпас, оларны озалдадыр, азы белеткели четпес кижилер чорудуп турар. Ынчангаш бо талазы-биле чогуур хемчеглерни алырын дилеп турар бис.

Милициянын офицерлерин белеткеп турар бо тускай өөредилге черинге кээп өөренирлерге бүгү байдалдар бар дээрзинге, ында эштер күзел-соруктуг өөренип турарынга бүзүрелим бадыткаттынган.

М. КАЛЧАН,
Хабаровскиде партияның дээди школазының дыңнакчызы.

ЧУРУКТА: курсантылар Янов Сандык биле Александр Журавлев.

Авторнуң фотозу.

ТҮҢНЕЛГЕ КИРЖИРЛЕР ТОДАРАТТЫНГАН

Мячилиг хоккейге республиканың бирги чери дээш маргылдаага киржир командалар шилип алырының төөн зонаның маргылдаазы доозулган.

Февраль 16-да политехникумнуң сургуулдары Тожунуң шилиндек командазын, Кызылдың пассажирлер автотранспорт бүдүрүлгезинин хоккеистери Хову-Аксының төлээлерин удуп алган.

Воскресеньеде бешки, алдыгы черлер дээш Эрзин биле Каа-Хем районнарның спортчулары ойнаан. Каа-хемчилер удурланыкчызындан артык күштүүн көргүзүп, тиилелгени чедип алган, бешки черни эзлээн. Үшкү, дөрткү черлер дээш, Хову-Аксының хоккеистери-биле Тожунуң командазы ужурашкан. Аңаа хову-аксыжылар 7:3 санга уткан.

Республиканың төөн зонаының бирги, ийиги чери дээш, «Торпедо» биле политехникумнуң шилиндек командалары ойнаан. Ужуражылганың баштайгы чартында транспортчулар удурланыкчызының хаалгазынче бир мячини киирген. Оюнуң ийиги чартында кайы-даа таланың хоккеистери шыырак ойнап, мячини киирип алыр дээш бар-ла хемчеглерни алган. Ынчалза-даа кандыг-даа түңнел чок болган. Оюн төнер чоокшулай бергенде «Торпедо» командазының спортчулары атакалап турган ийи мячини киирген. Сан 3:0 болуп, транспортчуларның тиилелгези-биле доозулган.

«Торпедо» биле политехникумнуң шилиндек командалары мячилиг хоккейге республиканың бирги чери дээш маргылдаага киржир эргени алганнар.

В. АНДРЕЕВ,
маргылдаанын кол судьязы.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

УРУГЛАР ҮЗҮЛБЕС БАЖЫҢ

Кызылдың төвүнде Советтер бажыңының болгаш хөгжүмшин театрының чаа тудугларын хүн келген тудум бедип, эрткен-дүшкен кижилерниң кичээнгейин хаара тудуп турар. Ол ийи тудугнуң аразында даштындан көргө онзагай чүве чок бажың бар. Ынчалзадаа аңаа кире бөзрингe кичээнгейинни, сонуургалыны хаара туда бөзр чүве-ле хөй.

Бо болза уругларның улуг өөрүшкү сонуургал-биле кээр чери—Кызылдың Пионерлер бажыңы-дыр. Школачылар боттарының күзелинге, сонуургалынга дүүшкен ажылды тып, өөренип, мергежип ажылынга 24 бөлүмнер, клубтар, спортчу секциялар мында ажылдап турар. Пионерлер бажыңынга келген уруглар хостуг үе-шагын ажыктыг кылдыр эрттирерин, танцылаарынга, ырлаарынга, чуруурунга, уран-шевер болурунга өөренип ап, спортчу ужуражылгаларга үе эрткенин эскербестеп, чанарын уттуптарлар.

Сибирь зонаының футбол талазы-биле «Хем бөмбүк» клубунуң пионерлер маргылдаазынга бистиң «Чебурашкавыс» үшкү черни алган. Чоокта чаа болган «Алдын шайба» клубтуң хоорай маргылдаазынга бистиң хоккейжилеривис бирги чергенин диплому болгаш вымпели-биле шаннаткан. «Чебурашка» команданын капитаны Сергей Линник биле эң эки халдакчы Володя Черепанов Бүгү-эвилелдин «Артек» лагеринге дыштаныр эргени чаалап алганнар.

Пионерлер бажыңынга келген кижи чурук тырттырыкчыларының, демир-лестен сиилбикчилерниң кылган ажылдарының делгелгезинче кичээнгей салбайн барбас. Аким Аракчаанын «Аъттыг кижи» деп ажылың моол оюнуктерге белек кылдыр берген бис. Бешки классчы сиилбикчилерниң «Тыва хевирлер» деп ажылдарын Ровно хоорайның пионерлеринге хоорайны немец-фашистиг эжелекчилерден хостаанының 30 чыл болган оюн таварыштыр белек кылдыр чоруткан. Хоорайның болгаш республиканың комсомол конференцияларының делегаттары бистин уран-шеверлекчилеривистиң делгелгезин бедип-биле үнелээн.

Среда хүнүнде бистиң классларывыска, залдарывыска, мастерскааларга уруглар долу болур. «Уран холдар» бөлүмүнүң киржикчилери уруглар садтарынга ойнаарактар кылганын, шыдыраачыларның солун ойнуп, «Сылдысчыгаш» клубта уруглардың ыры өөренген, шии белеткээн турарын, самолеттар, суднолар модельдериниң кылдынып турарын сонуургап болур. Дыштанын хүнде маңаа кээр болзуңарза, кандыг-бир байырлалга, ужуражыышкынга азы пионержи слетка албан таваржыр силер.

Бистиң калбак-делгем чуртувустун кайы-даа булуңнарындан почта маңаа кээп турар. Интернационалчы клубка чаа өөнүктериниң адрестерин, филателистерге — чаа маркалар, уран-шеверлерге — чаа схемалар-макеттер солушкан чагаалар болур.

Пионерлер бажыңының методистери республиканың пионер ажылдакчылары, школаларның өөредилге эргелекчилери, башкылары-биле семинарларга, курстарга дуржулга солчулгазын доктаамал чорудуп турар. Республиканың школаларынга боттуг дузаны моон сонгаар-даа чедирерин хире-чергези-биле планнап көрүп турар бис.

Ынчалза-даа пионерлер болгаш школачыларны оларның сонуургалының аайы-биле бүгү талалыг хаара тударынга биске бөлүмнер чорударынга удуртукчулар ам-даа чедиштпес, материалдыг бергедээшкиннер бар болуп турар. Ада-ие хуралдарынга шак мындыг янзылыг дуза чедирерин база дилээн бис. Республиканың материал-техниктиг хандырылга кылдызы, харылзаа эргелери, хоорайның туруг-сентелге участогу дээш өске-даа шефтеривис бистиң дилээвисти кичээнгейге ап, дуза чедирип эгелей берген. Оларның дузазы-биле бис эки дериг-каасталгалыг шиилерни көргүзер аргалыг болдувус.

Улуг-даа кижилер маңаа кээп, хостуг үезин ажыктыг кылдыр эрттирип болур. № 48 тудуг эргелелиниң ажылчыны М. Вахрушев сүй белектер бөлүмүн организастап алган. Атсураглыг апар чыдар сиилбикчилер бөлүмүн хөгжүмшин театрының артизи Г. П. Мороз удургуп турар. Аэропорттуң инженери В. А. Воскобоев судомодельчилер бөлүмүн элээн каш чылдарда баштарын келген. Оон бөлүмүнүң киржикчилериниң кылган модельдери республика маргылдааларынга шаннаткылаан. Уруглар-биле ажылдаарынга сундулуг, оларга бодунуң дуржулга-мергежилин дамчыдыксаар кижилерни биске кээп ажылдаарын чалап турар бис.

М. ШАРИКОВА,
Кызылдың Пионерлер бажыңының директору.

ЧУРУКТА: «Сылдысчыгаш» клубта «Дереза ешку» деп шииниң белеткели.

Б. КУДРЯНЫҢ фотозу.

ИЙИ УГЛАНЫЫШКЫН-БИЛЕ

Туранның Пионерлер бажыңы бо өөредилге чылында ийи кол угланыышкынныг ажылдап турар. Оон мурнунда чылдарда-ла болгүмнер, секциялар ажылдан, пионерлериң сонуургал аайы-биле быжыг коллективи тургустунган. Аңаа үндезилээш, бо чылын хоорайда берге кижизидилгелиг болгаш хөй-гаарал чок уругларны пионерлер бажыңынче хаара тудар соруганы салган, милицияның уруглар өрөөли-биле харылзаалыг ажылдап турар бис. Уруглар өрөөлиниң данзызында кирген он ажыг оолдар, бистиң радио, чурук тырттырар болгаш «Шевер холдар» бөлүмнеринде хаара туттунган. Пионерлер бажыныында ажыл-ишчи, чогаадыкчы байдал оларга эки салдарны чедирип турар.

Оон-биле кады районнуң школаларынга кижизидилге ажылының дээштинин, пионержи чыыштарны, бөлүмнерни эрттирерин экижидиринче угланган методиктиг дузаны болгаш хыналданы чорудар сорулгалыг ажылдан келген бис. Улдуң санында школаларның күш-культура башкыларының семинарларын, школачыларның спортчу хевирлер аайы-биле маргылдааларын эрттирип турар бис. Оон түңнелинде бистиң «Ак терге» деп республика маргылдаазынга киришкен шыдыраачыларывыс бирги черни, гимнастикага бистиң пионерлеривис үшкү черни алган. Ол ышкаш район иштинде төрөөн черин өөревир талазы-биле ажылды угланбаштап, түңнел маргылдааларны чорудары көрүүшүн. Пионер организациялариың улуг вожатыйларынга семинарларны, дуржулга солчулгазын удаа-дараа чорудуп, отряд вожатыйларынга клубту организастаан бис. Школаларның пионер өрөөлдериниң болгаш ниити дерилгезинин, уран үүлге, техниктиг чогаадылгага район школаларының көрүдезин үшкү уздукнуң түңнелинде эрттирер. Чайгы үеде дыштанылганын, күш-ажылдын кандыг-бир хевиринге хаара туттунмаан өөреникчилер эвээш болуп дээш планнаашкын чорун турар. Бо-ла бүгү ажылдарывыс уруглар ортузунга кижизидилге ажылын калбартып, бир демниг ажылдаарынче угланган.

Е. СУПРУН,
Туранның Пионерлер бажыңының методизи.

Дружиналар аразында маргылдаалар

Чөөн-Хемчиктиң комсомол райкому болгаш районнуң спорт комитеди пионер дружиналарының аразынга мячиктиг хоккей маргылдаазын организастап эрттирген. Аңаа 1959—60—61 чылларда төрүттүнген оолдар ойнаан.

Бирги чадазынга 124 отряд киришкен. Отрядтар аразынга маргылдааларны Бажын-Алаак, Чыраа-Бажы ортумак, Хорум-Даг, Баян-Тала 8 чыл школалары эки организастап чорутканнар. Районну үш зонага үскен.

Зоналарга тиилекчи болган Баян-Тала, Хөрум-Даг, Хөр-Тайга 8 чыл школаларының командалары февраль 2-де Чадана хоорайга түңнел оюннарга киришкен. Чидиг спортчу демиселдиң түңнелинде Хөрум-Дагның хоккеистери Баян-Тала, Хөр-Тайга командаларын уткаш, чемпион атты чедип алган. Команда комсомол райкомунуң шилчиир кубогу, бирги чергенин диплому-биле шаннаткан, а ойнакчыларынга хүндүлүг бижиктерни тывыскан. Баян-Тала, Хөр-Тайга школаларының төлээлериниге бирги, ийиги чергенин дипломнарын болгаш вымпелдерин берген.

Чоокта чаа Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Өвүр районнарның пионер дружиналарының тиилекчи командаларының аразынга зона маргылдаазы Чадана хоорайга болуп эрткен. Аңаа Хорум-Даг 8 чыл школазының командазы бирги черни алган.

Бистиң районнуң аныяк хоккейжилери ам республикага болур маргылдаага хынамчалыг белеткеп турар.

Хорум-Даг 8 чыл школазының командазы районга 2 удаа бирги черни алган. Бо чедиишкиннин чажыды болза ол школада күш-культура башкызы комсомолчу Владимир Монгуштуң кызымак ажылында болуп турар. Ол хостуг үезин оолдар-биле хоккей ойнаарынга эрттирип, чазыгларын эдип, оюнуң аргазынга өөредип келген. Мергежил бедидери-биле эш хуузунуң ужуражылгаларын организастап турар. Баян-Тала школазының хоккеистери бо чылын эки белеткелдиин көргүзүп, чараш ойнаан.

Чамдык четпестерни демдеглевейн барып болбас. Хөндергей, Ийме, Чыргакы школалары отрядтар аразынга маргылдаалар эрттирбээн болгаш зонага-даа, районга-даа шуут киришпээннер. Ойнап турар команда бүрүзү эмблемалыг чаңгыс аай спортчу хептиг болур ужурлуг болгай. Бо талазы-биле Тере-Хая, Хөр-Тайга, Бажын-Алаак, Хайыракан школаларының командалары багай белеткелдиг болган. Оон уламындан кайы школаның командазы ойнаан турары көрүүчүлерге билдинмес. Моон сонгаар спорттуң кандыг-даа хевиринге киржир командалар эмблемалыг спортчу хептиг келири күзенчиг.

С. МОНГУШ,
ВЛКСМ райкомунуң секретары.

ЧАА КИНОНУ КӨРҮҢЕР

ТОВАРИЩ ГЕНЕРАЛ

«МОСФИЛЬМ» студияның үндүргени «ЭШ ГЕНЕРАЛ» деп делгем экранныг кино республиканың киноокраннарынга удавас үнүп эгелээр.

Чөөн-Хемчик райкүүскомнуң партия болгаш профэвилел организациялары совет бөзө сан органнарының хоочун ажылдакчызы, СЭКП кежигүнү

Барындай Достай-ооловна МОНГУШТУҢ

үр болгаш аар ааравының соонда мөчүзинин дыннатпышаан, оон өг-бүлезинге, төрелдеринге ханы кажыдалын илергей-деп тур.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ФЕВРАЛЬ 19-ТА КЫЗЫЛДАН

17.30— «Марс». Эртем-нептередилгелиг фильм. 18.20— Уруглларга. Мультфильм. 18.40—Телемедээлер. 18.50— «Ярославль». Эртем-нептередилгелиг фильм. 19.00 — «Бистиң планетавыс». Дамчыдылга. 19.30 — «Күзел-биле булуттарда ужуп чор мен». Хроника-документалдыг фильм. 19.40 — Телемедээлер. 19.55— Чарладдар, реклама. 20.00— «Бистиң кайывыстындаа өөнүүвүс». Уран-чечен фильм. 22.00—22.35—Тыва телевидение болгаш радио комитединиң симфония оркестриниң концерти.

КИНО

ФЕВРАЛЬ 19-ТА

«НАЙЫРАЛ»: «Юлька» 10.00, 11.40, 13.20, 15.00, 17.00, 18.40, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Кижиге ынак болур» (2 сериязы кады) 15.00 «Дорт дугаар душтук» 18.30, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Чаасканзыраан бөрү» 9.00, 10.40, «Дайын болгаш тайбың» (2-ги сериязы) 15.20, «Сангам» (2 сериязы кады) 12.20, 17.20, 20.20 шактарда.

«ВОСТОК»: «Эң-не күштүг» 11.00, 15.00, «Ханныг даш» 16.50, 20.30, «Мөөн кара дуңмамга ак розалар» 18.40 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫ: «Күштар биске ужуп кээп турар» 16.30, «Черлик үүрек» 18.00, 20.00 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: 667000

Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда киллизинин 23-54, харыысалгалыг секретарьның 23-35, партийжи амыдырал киллизинин 37-13, культура киллизинин 23-54, көдээ ажылагый киллизинин 21-47, үлетүүр киллизинин 22-64, чагаа киллизинин 41-27, информация база совет тургузуг киллизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тираж 15953. ЧАГЫГ № 626.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле аргелелиниң типографиязы. (Кызыл Шетинкин-Кравченко кудумчузу бажын № 1). ТС—00273